



# ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК



1971

9



## ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК

ВИДАННЯ ЕКЗАРХА ВСІЄЇ УКРАЇНИ, МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО І ГАЛИЦЬКОГО



**СПОВІЩАЛЬНА ГРАМОТА  
ПАТРІАРХА МОСКОВСЬКОГО І ВСІЄЇ РУСИ ПИМЕНА**

ПРЕДСТОЯТЕЛЯМ ЦЕРКОВ — ЙОГО СВЯТОСТІ, СВЯТИШОМУ АФІНАГОРУ, АРХІЄПІСКОПУ  
КОНСТАНТИНОПОЛЯ — НОВОГО РИМА, ВСЕЛЕНСЬКОМУ ПАТРІАРХУ.

Ваша Святість, улюблений о Господі Брате і сослужителю Нашого Смирення!

Проїняті почуттям братерської любові до Вашої Святині і прагненням, за апостольським словом, «зберігати єдність духу в союзі миру» (Єф. 4, 3), повідомляємо Вашу Святість про виведення Нас Промислом Божим на Московський Патріарший престол.

Помісний Собор Руської Православної Церкви, який відбувся в Тройце-Сергієвій Лаврі з 30 травня по 2 червня цього року, з участю всіх її правлячих єпископів, повноважних представників від кліру, чесного іночества і мирян визначив бути Нашій Мірності Патріархом Московським і всієї Русі.

З червня 1971 року в Богоявленському Патріаршому кафедральному соборі у Москві за Божественною літургією, яку відправляли Предстоятелі і представники Помісних Православних Церков — почесні гості нашого Собору, постійні члени Священного Синоду нашої Церкви, богомудрі архіпастирі і пастирі, в присутності численних почесних гостей, з молитовною участю чесного іночества і нашого побожного народу відбулась Наша патріарша інтронізація.

Засвідчуючи Нашу любов до Вашої Святині й побожної Вашої пастви, Ми висловлюємо радість з того, що між нашими Святими Церквами існують традиційні братерські стосунки, засновані на єдиній апостольській і батьківській вірі, викладеній у Божественних догматах і канонах церковних, на яких, як на міцній основі, ґрунтується Церква Христова.

Сповнені прагненням безперервно дотримувати єдності Православної Церкви, Ми будемо в єднанні з Вами в душі любові зміцнювати і вдосконалювати міжправославне співробітництво, спрямоване на розв'язання церковних проблем і служіння сучасному людству.

Усвідомлюючи значення скарбу віровчення, даного Церкві її Божественним Основоположником — Господом нашим Ісусом Христом, наша свята Помісна Руська Православна Церква вважає своїм святим обов'язком не тільки пильно зберігати цей скарб, але й широко свідчити про нього у світі. Тому, беручи участь в екуменічному русі, наша Церква буде і надалі докладати всіх зусиль, щоб у єдності з усіма Помісними Церквами повніше розкривати Православ'я християнському світові.

Наше спільне християнське діяння, спрямоване до єднання всіх християн, має на увазі і наше спільне служіння сучасному людству, в основі якого лежить любов, заповідана нашим Спасителем: «По тому впізнають всі, що ви Мої учні, коли будете мати любов між собою» (Ін. 13, 35). Оскільки служіння людству поєднане перш за все із збереженням миру на землі, Ми бачимо виконання Нашого священного обов'язку також у миротворницьких зусиллях християнських Церков.

Господь наш Ісус Христос, Який здобув Церкву Кров'ю Своєю, нехай збереже всіх нас у святій єдності і хай дарує нам благодатні сили для служіння христоіменитій пастві!

По-братерському в Господі сповіщаючи Вашу Святість про вступ Наш на Патріарший Московський престол, просимо Ваших святих молитов і маємо надію, що узи любові поміж нашими Церквами, які існують споконвіку, ще більше зміцніють на благо Святого Православ'я і на славу Начальника і Звершителя нашої віри Господа Ісуса Христа.

З любов'ю обнімаючи і по-братньому цілуючи Вас, перебуваємо Вашої Святості люблячий у Христі Брат

У Москві,  
8 червня 1971 року.

**БОЖОЮ МИЛІСТЮ СМІРЕННИЙ ПИМЕН,  
ПАТРІАРХ МОСКОВСЬКИЙ І ВСІЄІ РУСІ.**

**СПОВІЩАЛЬНУ ГРАМОТУ ПАТРІАРХ МОСКОВСЬКИЙ І ВСІЄІ РУСІ ПИМЕН  
НАДІСЛАВ ТАКОЖ ПРЕДСТОЯТЕЛЯМ ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ:**

Блаженнішому Миколаю VI, Папі і Патріарху Александрійському і всієї Африки;

Блаженнішому Іллі IV, Патріарху Великої Антіохії і всього Сходу;

Блаженнішому Венедикту I, Патріарху Святого града Єрусалима і всієї Палестини;

Святішому Єфрему II, Католікосу-Патріарху всієї Грузії, Архієпископу Мцхетському і Тбіліському;

Святішому Герману, Архієпископу Печському, митрополиту Белград-Карловацькому, Патріарху Сербському;

Блаженнішому Юстиніану, Патріарху всієї Румунії, Наміснику Кесарії Каппадокійської, митрополиту Унгро-Влахійському, архієпископу Бухарестському;

Високопреосвященному Максиму, митрополиту Ловчанському, Наміснику — Голові Священного Синоду Болгарської Церкви;

Блаженнішому Макаріюсу, архієпископу Нової Юстиніани і всього Кіпру;

Блаженнішому Ієроніму, архієпископу Афінському і всієї Еллади;

Блаженнішому Даміану, митрополиту Тірани і Дурреса, архієпископу всієї Албанії;

Блаженнішому Василю, митрополиту Варшавському і всієї Польщі;

Блаженнішому Дорофею, митрополиту Празькому і всієї Чехословаччини;

Блаженнішому Іринею, архієпископу Нью-Йоркському, митрополиту всієї Америки і Канади;

Блаженнішому Григорію, архієпископу Сінайському і Раїфському;

Високопреосвященному Павлу, архієпископу Карельському і всієї Фінляндії.

## ПАТРІАРШІ НАГОРОДИ

Указом Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Пимена від 17 червня 1971 року, за старанну працю по підготовці і проведенню Помісного Собору Руської Православної Церкви 1971 року, відзначені високими нагородами Преосвященні архіпастирі, які брали участь в організації Собору:

постійний член Священного Синоду, голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату, митрополит Ленінградський і Новгородський Никодим — правом відправляти з предносним хрестом; постійний член Священного Синоду, митрополит Київський і Галицький Філарет, Екзарх України — правом носити другу панагію;

постійний член Священного Синоду, керуючий справами Московської Патріархії, Голова Учбового комітету, митрополит Таллінський і Естонський Алексій — правом носити другу панагію;

архієпископ Херсонський і Одеський Сергій — саном митрополита; заступник голови Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату єпископ Тульський і Белевський Ювеналій — саном архієпископа.

Ордена святого рівноапостольного князя Володимира I ступеня удостоєні:

голова Господарчого управління Московської Патріархії архієпископ Курський і Белгородський Серафим;

голова Видавничого відділу Московського Патріархату єпископ Волоколамський Питирим;

ректор Московської духовної академії і заступник голови Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату єпископ Дмитровський Філарет.

Указом Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Пимена від 17 червня 1971 року за старанне служіння Церкві Божій архієпископ Львівський і Тернопільський Николай нагороджений саном митрополита.

## ПРИЗНАЧЕННЯ СВЯЩЕННОГО СИНОДУ

У засіданні Священного Синоду 25 червня 1971 року під головуванням Патріарха —

Слухали: Про заміщення Крутицької, Курської й Ташкентської єпархій.

Ухвалили: 1. Митрополитом Крутицьким і Коломенським, постійним членом Священного Синоду призначити преосвященного архієпископа Курського і Белгородського Серафима, із залишенням його на посаді голови Господарчого управління.

2. Єпископом Курським і Белгородським, після постригу його в монашество в Тройце-Сергієвій Лаврі і виведення в сан архімандрита, бути протоієрею Житомирської єпархії Оресту Бичковському.

3. Єпископом Ташкентським і Середньоазіатським призначити преосвященного Платона, єпископа Самаркандського, вікарія Ташкентської єпархії.

про що й послати відповідні укази.

ПАТРІАРХ МОСКОВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСІ ПИМЕН

### ЧЛЕНИ СВЯЩЕННОГО СИНОДУ:

*Митрополит Ленінградський і Новгородський НИКОДИМ  
Митрополит Київський і Галицький, Екзарх України ФІЛАРЕТ  
Митрополит Херсонський і Одеський Сергій  
Архієпископ Курський і Белгородський СЕРАФИМ  
Єпископ Чебоксарський і Чуваський МИКОЛАЙ  
Керуючий справами Московської Патріархії,  
Митрополит Таллінський і Естонський АЛЕКСІЙ*

## ПОМІСНИЙ СОБОР РУСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

З 30 травня по 2 червня 1971 року в Троице-Сергієвій Лаврі, в Трапезному храмі в ім'я преподобного Сергія, проходили засідання Помісного Собору — вищого органу управління Руської Православної Церкви. В діяннях Собору взяли участь 72 архієрея, духовенство й миряни — представники 4 Екзархатів і 76 епархій Руської Православної Церкви як у нашій країні, так і за її кордонами, в тому числі й від монастирів, духовно-навчальних закладів і синодальних відділів Московського Патріархату.

Помісному Соборові передувала Передсоборна Архієрейська нарада, яка відбулась 28 травня 1971 року в Успенському храмі в Новодівичому монастирі в Москві. В ній брали участь всі архієреї — члени Помісного Собору. Учасники наради обговорили й прийняли програму Собору та пов'язаних з ним заходів. Постійний член Священного Синоду митрополит Ленінградський і Новгородський Никодим зробив доповідь про результати роботи Комісії для підготовки Помісного Собору. Засідання обговорило пропозиції Підготовчої комісії щодо змісту роботи Собору.

В неділю 30 травня 1971 року, неділю святих отців Першого Вселенського Собору, відбулось відкриття Помісного Собору Руської Православної Церкви.

На Помісному Соборі Руської Православної Церкви були присутні й брали участь у торжествах з нагоди обрання та інтронізації Предстоятеля Руської Православної Церкви — Патріарха Московського і всієї Русі, Глави та представники Помісних Автокефальних і Автономних Православних Церков та супроводжуючі їх особи: від Константинопольського Патріархату — митрополит Германський Яків, Екзарх у Середній Європі;

від Александрійського Патріархату — Блаженніший Миколай VI, Папа і Патріарх Александрійський і всієї Африки;

від Антіохійського Патріархату — митрополит Триполійський Ілля;

від Єрусалимського Патріархату — митрополит Назаретський Ісидор;

від Грузинського Патріархату — Святіший і Блаженніший Єфрем II, Католикос-Патріарх усієї Грузії;

від Сербського Патріархату — митрополит Дабробосанський Владислав;

від Румунського Патріархату — Блаженніший Юстиніан, Патріарх всієї Румунії;

від Болгарського Патріархату — Намісник-Голова Священного Синоду Болгарської Церкви митрополит Ловчанський Максим;

від Кіпрської Церкви — Блаженніший Макаріос, архієпископ Нової Юстиніани і всього Кіпру, і хорєпископ Константійський Хризостом;

від Елладської Церкви — митрополит Мітіленський Яків;

від Польської Православної Церкви — Блаженніший Василій, митрополит Варшавський і всієї Польщі;

від Чехословацької Православної Церкви — Блаженніший Дорофей, митрополит Празький і всієї Чехословаччини;

від Автокефальної Православної Церкви в Америці — архієпископ Філадельфійський і Пенсільванський Кипріан;

від Синайської Архієпископії — Блаженніший Григорій, архієпископ Синайський і Раїфський;

від Автономної Православної Церкви Фінляндії — Високопреосвященний Павел, архієпископ Карельський і всієї Фінляндії;

від Автономної Православної Церкви Японії — Високопреосвященний Володимир, архієпископ Токійський, митрополит всієї Японії.

На засіданні Помісного Собору Руської Православної Церкви і на інтронізації нововибраного Патріарха Московського і всієї Русі були присутні представники старообрядців:

від Старообрядницької Архієпископії древньоправославних християн — старообрядницький архієпископ Новозибківський, Московський і всієї Русі Павло;

від Вищої старообрядницької Ради в Литовській РСР — І. С. Єгоров.

Гостями Помісного Собору Руської Православної Церкви були також Глави та представники інославнох Церков і християнських об'єднань:

від Вірменської Апостольської Церкви — Святіший Верховний Патріарх-Католикос усіх вірмен Вазген I;

від Римсько-Католицької Церкви — особистий представник Папи Павла VI кардинал Іоанн Відлабрандс, голова Секретаріату для сприяння християнському єднанню;

Юліан Вайводс, єпископ Великої Макріани, апостольський адміністратор Ризької Римсько-Католицької Митрополії, керуючий Ліпайською епархією;

Людакс Павіллоніс, єпископ-вікарій Тельшайської епархії;

Ромуальдас Кришчунас, єпископ-вікарій керуючого Каунаською архієпархією та Вілкавішською епархією;

від Ефіопської Церкви — абуна Кирил, архієпископ Іллубаборський;

від Сирійської Ортодоксальної Церкви Сходу (Малабарської Церкви Південної Індії) — митрополит Анкемалійський Мар Теофілос Філіппос;

від Євангелічно-Лютеранської Церкви Латвії — архієпископ Яніс Матуліс;

від Євангелічно-Лютеранської Церкви Естонії — архієпископ Альфред Тоомінг;

від Реформатської Церкви Закарпаття — єпископ Адальберт Генчі;

від Всесоюзної Ради євангельських християн-баптистів — голова Ради І. Г. Іванов;  
від Всесвітньої Ради Церков — генеральний секретар Ради д-р Юджин К. Блейк;  
від Конференції Європейських Церков — генеральний секретар Конференції  
д-р Глен Г. Вільямс;  
від Всеафриканської Конференції Церков — генеральний секретар Конференції  
Самуель Аміссах;

від Християнської Мирної Конференції — віце-президенти Конференції єпископ  
д-р Тібор Барта і пастор Рішар Андіраманджато, в. о. генерального секретаря Кон-  
ференції д-р Януш Маковський.

На відкритті Помісного Собору Руської Православної Церкви і на інтронізації  
новообраного Патріарха Московського і всієї Русі був присутній голова Ради в спра-  
вах релігій при Раді Міністрів СРСР В. А. Куроедов.

3 червня 1971 року, в празник на честь Володимирської ікони Божої Матері,  
в Богоявленському патріаршому соборі в Москві відбулась інтронізація новообра-  
ного Патріарха Московського і всієї Русі. О 10 годині ранку Патріарха Москов-  
ського і всієї Русі Пимена урочисто зустріли з хлібом-сіллю біля входу в собор  
під святковий безперервний дзвін, і він по килимовій доріжці, вкритій квітами, про-  
йшов у храм. Після облачення в мантию Патріарх поцілував хрест. Його вітали по-  
стійні члени Священного Синоду і найстарші митрополити Руської Православної  
Церкви. Після звичайних вхідних молитов новообраний Патріарх облачився на ка-  
федрі. Архієрейський одяг виносило з алтаря правляче духовенство.

Після малого входу на Літургію відбувся чин посадження (настолювання) ново-  
обраного Патріарха на Патріарший трон. Його відправили постійні члени Священ-  
ного Синоду митрополит Ленінградський і Новгородський Никодим та митрополит  
Київський і Галицький, Екзарх України, Філарет. Літургію служили прибулі на  
інтронізацію Предстоятелі і глави делегацій Помісних Автокефальних і Автономних  
Православних Церков, у тому числі прибулий напередодні в нашу країну з офіцій-  
ним візитом Президент Республіки Кіпр архієпископ Кіпрський Макаріос, постійні  
члени Священного Синоду і найстарші митрополити Руської Православної Церкви.  
За Літургією молилися учасники Помісного Собору. Після подячного молебня Па-  
тріарх Пимен з непокритою головою у зеленій патріаршій мантиї вийшов на амвон.  
В урочистій тиші були вручені Патріархові митрополитом Київським і Галицьким Фі-  
ларетом — патріарший куколь, а митрополитом Ленінградським і Новгородським Ни-  
кодимом — патріарший жезл. Вручення кулолю й жезла передувало виголошення про-  
мов. Поклавши на свою голову куколь і взявши в руки жезл, Святіший Патріарх  
Пимен дав усім присутнім у храмі своє перше патріарше благословення. Від імені  
всієї пастви Руської Православної Церкви митрополит Таллінський і Естонський  
Алексій виголосив вігальне слово і підніс Святішому Патріарху Володимирську ікону  
Божої Матері, — виготовлену копію з древнього чудотворного образу.

Глави і представники деяких Православних та інших Церков і християнських  
об'єднань склали Патріарху Пимену свої сердечні поздоровлення.

Потім Святіший Патріарх Пимен звернувся до присутніх із словом. Він вітав  
і дякував усім членам Помісного Собору Руської Православної Церкви і всій пастві  
руській за молитовну участь у високому торжестві, дякував Главам і представникам  
Православних та інших Церков і християнських об'єднань.

У той же день Святіший Патріарх Московський і всієї Русі Пимен дав великий  
прийм на честь високих гостей і учасників Помісного Собору Руської Православної  
Церкви. Прийм пройшов в обстановці сердечності й теплоти. На прийомі був присут-  
ній голова Ради в справах релігій при Раді Міністрів СРСР В. А. Куроедов, який  
привітав новообраного Патріарха. Були виголошені промови Святішим Патріархом  
Пименом, В. А. Куроедовим, главами делегацій Православних та інших Церков.

4 червня 1971 року вдень Рада в справах релігій при Раді Міністрів СРСР  
улаштувала прийом на честь Патріарха Московського і всієї Русі Пимена й почесних  
гостей Помісного Собору. Голова Ради В. А. Куроедов у своїй промові передав  
Патріархові поздоровлення Голови Ради Міністрів СРСР О. М. Косігіна і тепло  
вітав учасників прийому. З промовами-відповідями виступили Святіший Патріарх  
Пимен, Патріарх Александрійський Миколай VI, кардинал Іоан Віллебранде та інші  
гості. Увечері члени й гості Помісного Собору прослухали у Великому залі Москов-  
ської державної консерваторії спеціально підготовлений для них духовний концерт.

Торжество з нагоди обрання та інтронізації Патріарха Московського і всієї  
Русі закінчилося соборною відпавою Божественної літургії й вечерні з читанням  
колінопреклонних молитов у храмах і соборах Троице-Сергієвої Лаври в День Святої  
Троїці, 6 червня 1971 року. Літургію служили Глави й представники Помісних  
Автокефальних та Автономних Православних Церков, постійні члени Священного  
Синоду та інші архієреї Руської Православної Церкви. Напередодні, удень 5 червня,  
Святіший Патріарх Пимен прибув у Лавру і був урочисто, «зі славою» зустрінутий  
братією Лаври, учнями та викладачами московських духовних шкіл.

Після літургії в Трапезному храмі Лаври для членів і гостей Помісного Собору  
влаштували урочисту трапезу. Перед початком трапези Святіший Патріарх Пимен  
подякував усім за участь у торжествах і висловив надію, що братерське співжування  
послужить на благо Православ'я, екуменічному співробітництву і миру на землі.

## VI АСАМБЛЕЯ КОНФЕРЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦЕРКОВ

З 25 квітня по 2 травня в датському місті Ніборгу відбувалася шоста Асамблея Конференції Європейських Церков з головною темою: «Служителі Божі — служителі людей». В роботі Асамблеї брали участь 145 делегатів більш як з 80 Церков Європи. Від Руської Православної Церкви в роботі Асамблеї брали участь митрополит Таллінський і Естонський Алексій, керуючий справами Московської Патріархії, глава делегації, єпископ Баденський і Баварський Іриней, єпископ Подольський Гермоген, професор-протоіерей Л. А. Воронов, протоіерей П. С. Соколовський, священник Б. Удовенко, Н. С. Боброва. В п'ятих секціях Асамблеї були обговорені питання, які привертають увагу Церков і християн на європейському континенті: 1) богослов'я служіння та служіння богослов'я; 2) богослужбові й літургічні проблеми; 3) Церкви в їх служінні соціальної справедливості; 4) мир і безпека в Європі; 5) чергові завдання церковного служіння справі миру, справедливості й прогресу.

Асамблея, головою якої був д-р В. А. Віссерт-Хуфт, а заступниками голови — єпископ Подольський Гермоген і пастор Морі, відбувалася в атмосфері братерського розуміння й співробітництва. Було досягнуто певного успіху в сприянні учасників Асамблеї розв'язанню актуальних проблем європейського розвитку, насамперед, миру в Європі та у всьому світі. З цією метою було вирішено заснувати спеціальну робочу групу «Будування миру в Європі» для вивчення шляхів миротворницького служіння Церков і співробітництва з іншими миротворницькими рухами в Європі.

Асамблея прийняла як результативні документи: Послання, Резолюцію на підтримку скликання Конференції з європейської безпеки, Резолюцію з ірландського питання, Резолюцію про співробітництво з Єпископською Європейською Конференцією Римсько-Католицької Церкви й чотири секційні доповіді. Делегація Руської Православної Церкви подала європейському церковному форуму меморандум з викладом своєї позиції в питаннях сучасної діяльності КЄЦ і з додатками на майбутнє. Асамблея схвалила меморандум і рекомендувала його Президії й Дорадчому Комітетові як перспективний робочий документ.

На виборах керівних органів Конференції одним з її Президентів був переобраний на шостирічний строк митрополит Таллінський і Естонський Алексій, керуючий справами Московської Патріархії, з наступним дорученням йому бути віце-головою Президії й Дорадчого Комітету. До Дорадчого Комітету були обрані прот. П. С. Соколовський і проф. Н. А. Заболотський.

Асамблея «Ніборг-VI» була визначною екуменічною подією 1971 року, яка подає надії на плідотворний міжхристиянський діалог у Європі з проблем богослов'я та практичної християнської діяльності на благо миру і прогресу.

## ЧВЕРТЬ ВІКУ В РІДНОМУ ДОМІ

(Доповідь на урочистому акті з нагоди 25-річчя возз'єднання галицьких греко-католиків з Руською Православною Церквою 15 травня 1971 р.)

Великою радістю й духовною втіхою повиниться серце людське, коли, після довголітньої праці, Бог благословляє побачити добрі плоди своєї праці. Як радісно людям бачити, що вони не марно працювали.

Таким щасливим зворушенням і радісним хвилюванням наповняє нас, учасників сьогоднішнього торжества, а передусім учасників історичного вже Львівського церковного Собору 1946 року свідомість того, що Бог благословив святу справу нашого повернення до Православної Церкви наших батьків і дозволив нам нині бути учасниками «срібного ювілею» — цього історичного акту, бачити плоди щирої праці єпископату і всього духовенства наших возз'єднаних епархій.

Після переможного закінчення Великої Вітчизняної війни, коли всі українські землі об'єдналися в Українській Радянській державі, перед віруючим населенням західних областей України постало питання — що робити? Чи всупереч церковній свідомості та історичній традиції продовжувати й далі поглиблювати штучно створений унією церковний поділ, чи в нових умовах життя об'єднатися релігійно з усім



віруючим українським народом, тобто вернутися до православної віри наших батьків і цим загоїти тяжкі рани минулого, завдані унією. Соборний розум і соборна воля обрали шлях возз'єднання. Собор греко-католицької Церкви 8—10 березня 1946 року у Львові одностайно ухвалив відкинути постанови Брестського уніатського собору 1596 року, скасувати унію на західних землях України, повернутися до батьківської православної віри і возз'єднатися з Руською Православною Церквою.

Сьогодні ми сприймаємо цю історичну постанову як факт, історично обґрунтований і правильний. Коли ж пригадаємо собі час і обставини, за яких здійснювався цей історичний факт, то мусимо з глибоким переконанням ствердити, що це був акт Божого Провидіння, яке допомогло нам «скинути старого, а вбратися в нового чоловіка». Діянням Божої ласки, ми, відкинувши вагання й страхи, натхнені благодаттю Святого Духа, відчувли серцем на соборі, що інакше бути не може. Заклик Христа «да всі будут єдино» дав силу й відвагу всім учасникам Собору йти до побожного народу нашого і сказати йому замовчувану досі правду про його прадідівську віру, про святе Православ'я, його красу, апостольське походження, незмінну істину і спасенність.

Минуло двадцять п'ять років від Львівського Собору, від повороту галицьких греко-католиків до православної віри батьків. Багато хто з учасників Собору ще живуть і щиро працюють на ниві Руської Православної Церкви. Своєю пастирською працею вони перекреслюють чорні сторінки минулої церковної незгоди та ворогування, зміцнюють єдність, правду і любов. І за цю ревну працю вірні платять своїм православним душпастирям щирою пошаною й любов'ю.

Не можна вдячно не згадати нам ініціаторів святої справи церковного возз'єднання, які вже відійшли до Господа. Насамперед слід спом'янути голову Ініціативної групи для возз'єднання греко-католицької Церкви з Руською Православною Церквою, незабутнього протопресвітера о. Гавриїла Костельника, а також двох перших православних єпископів з членів Ініціативної групи, архієпископа Станіславського і Коломийського Антонія та єпископа Дрогобицького і Самбірського Михаїла і багатьох священноієреїв, які вже спочили в Бозі.

Святкуючи 25-літній ювілей нашого возз'єднання з Руською Православною Церквою, до речі буде з'ясувати причини, які спонукали західноукраїнських греко-католиків повернутися до єднання з Руською Православною Церквою, а також спитатися на тому, чому і скасування унії на наших землях, і повернення до Православ'я сталися в нас без особливих ускладень, які траплялися в подібних ситуаціях в церковному минулому нашого народу.

Наші предки прийняли Христову віру від православного Царгорода. Коли під напором татаро-монгольських завоювників упала Київська держава, для православного українського народу настали тяжкі часи релігійного, національного і соціального гноблення під владою польських королів і магнатів. Вищі верстви населення України, щоб зберегти свої привілеї, зрадили свій народ, рідну православну віру. За ними пішли й заможні міщани, а селяни, позбавлені всіх прав, стали кріпаками.

Нездоланною перешкодою на шляху великодержавних задумів польського уряду була православна віра українського населення і його Церква, яка постійно нагадувала нашим предкам про кровну і релігійну єдність з братнім православним народом на Русі. Усунути цю перешкоду повинна була церковна унія православних з пануючим польським католицизмом. Вона й була проголошена на соборі 1596 року в Бресті. Унія мала бути мостом, по якому православні українці повинні були перейти в латинство і, врешті, ополячитися.

Проти Православної Церкви нашого народу згуртувалися могутні сили того часу, увесь державний апарат з королем і шляхтою та завзятий фанатичний латинський клір на чолі з освіченими та впливовими єзуїтами. На захист своєї благочестивої православної віри піднявся український народ, який в обороні своєї віри бачив оборону своєї народності й самого свого існування.

Не раз українському народові доводилося із зброєю в руках ставати на захист своїх прав і свободи своєї совісті. Всі повстання цього періоду, аж до Коліївщини, крім визвольного, національно-соціального характеру, мали і релігійний зміст боротьби проти ненависної унії та захисту Православної Церкви. Унія ширилася не тільки завзятою пропагандою й підступом. Найбільші здобутки їй давало грубе насильство і засоби урядового та економічного гноблення православного люду.

Галичина ще сто років після Брестського собору вистояла в Православ'ї. Щойно 1700 року Львів змушений був прийняти унію. Найдовше зберігали вірність Православній Церкві Львівське ставропігійське братство і на Прикарпатті—Скит Манявський, заснований 1611 року відомим подвижником Православ'я Іовом Книгиницьким. Однак населення Галичини, хоч формально його вважали уніатським, в душі почувало себе православним і за відповідних обставин виявляло любов і прихильність до православної віри своїх предків. Скит Манявський зоставався православним до 1785 р., тобто до часу його ліквідації австрійським урядом. Цю славетну обитель обстоювала і зберігала від уніатських нападів незламна відданість населення наших західних областей православної віри, незважаючи на офіційне пагубляння унії.

Характерно, як через сто років після ліквідації Манявського Скиту автор його історії, викладач львівської гімназії д-р Ю. Целевич, звичайно уніат, писав про

насельників цього православного монастиря: «Ті тисячі людей, що в тих забутих, сповіренних гробах спочивають, то великі герої, велетні духа, силачі волею, а життям — люди непорочні... Вони не були чужими наймитами, не торгували святощами, боролися за те, що було їм святим, а такою уважали віру батьків, і в боротьбі тій ніколи не уживали підлих засобів. Лиш благородні люди уміють для ідей посвятитися на муки і страждання, на труди і голод, на поругання і надлюдські подвиги... Опір Скиту вказував усім тим, котрим належало дивитися здоровими очима, що унія... ужита як средство, упаде і згине!». (Д-р Ю. Целевич, Історія Скиту Манявського, Львів, 1887, стор. 132).

Як бачимо, саме життя примушувало нас, колишніх уніатів, критично і уважно оцінювати історію греко-католицизму, засоби й шляхи, якими воно вело нас до кінцевої мети — зникнення його в латинстві догматичному і обрядовому.

Та людські задуми й криві манівці — не Божі дороги. Минуло три з половиною століття і милосердний Господь вибрав час та вказав нам шлях до того, щоб «усі були єдиною». Цим моментом і нагодою стало славне возз'єднання всіх українських земель в єдиній Українській Радянській Державі.

Після славного державно-національного возз'єднання годі було нам залишатись у розбраті церковному. Тож, пізнавши й відчувши цей історичний акт, наше духовенство й побожний народ здійснили возз'єднання церковне, яке сталося 25 років тому на вікопомному Львівському соборі 1946 р. Ось відповідь на питання про те, чому ми покинули Брестську унію і чому святе Православ'я без конфліктів, без будь-яких виступів з боку віруючого населення, мирно прийнялося і тепер ми вже урочисто святкуємо 25-річчя священного акту нашої церковної єдності.

Ми впевнилися, що наш відхід від унії до Православ'я ми зробили правильно і зараз у наших серцях живе пошана, відданість, щирість і любов до Православної Руської Церкви. Наші миряни також зрозуміли, що в православній вірі вони знайшли рідну прадідну віру, тому храми наші повні молящих.

Так! Минулі 25 років були присвячені великій і жертвній праці, і цю щиру працю благословив Бог, бо вона — праця Божа, вона принесла церковну єдність віруючому народові, усунула незгоду, ненависть і братовбивчі конфлікти, суперечні Божій волі.

Сучасні події можна належно оцінити щойно в історичній перспективі. Але вже й тепер, у день 25-річного ювілею Львівського собору виявляється незаперечною та істина, що маючи на вибір — або залишатися в унії, тобто в розбраті з величезною більшістю наших православних братів, або возз'єднатися з рідним віруючим народом у рідній православній вірі і Церкві, — ми вибрали правильну дорогу єдності, щоб одним серцем і устами хвалити Бога за те, що Він послав нам цей історичний момент для возз'єднання державного і релігійного. За це Йому подяка, хвала і честь на віки вічні!

Як архієпископ Івано-Франківської, колись найбільш латинізованої єпархії, від себе, від імені єпархіального духовенства і віруючих схиляюся в подячному поклоні перед Матір'ю Святою Руською Православною Церквою, перед пам'яттю блаженно-спочилого Патріарха Алексія, перед Патріаршим Місцєблюстителем, Високопреосвященнішим Митрополитом Крутицьким і Коломенським Пименом та його найближчими співробітниками в Священному Синоді — високопреосвященнішим Никодимом, митрополитом Ленінградським і Новгородським та високопреосвященнішим Філаретом, митрополитом Київським і Галицьким, Екзархом України, за Богом благословенне церковне возз'єднання, за прийняття нас в лоно Святої Руської Православної Церкви. Маю обов'язок серця належно подякувати за допомогу в утвердженні Православ'я на наших землях, за щедрі пожертви на відновлення та впорядкування наших зруйнованих церков, за допомогу нашим вдовам і сиротам по священниках; за навчання нових священників для єпархії, за послання з нагоди празників; за відвідання нас і наших церков ієрархами Московської Патріархії, за прихильність, опіку і любов. Наші серця сповнені глибокою вдячністю, синівською любов'ю та непохитною відданістю нашій Матері Святій Руській Православній Церкві, що з такою любов'ю прийняла нас в свої материнські обійми, коли ми по століттях поневірянь вернулися до рідного дому.

Ведені цією любов'ю, складаємо нині щирі запевнення, що будемо завжди вірними дітьми Руської Православної Церкви, в чому нам, Боже в Святій Тройці, допоможи і благослови!

Почуваючись повноцінними членами Святої Руської Православної Церкви і радіючи єдності свого народу, схиляємо наші серця і думи в поклоні перед мотилами тих, хто кров'ю й смертю вибороли цей історичний, епохальний, довгожданий час нашого народного і церковного возз'єднання.

Схиляємо голови перед жертвами героїчної Радянської Армії, нашої визволительки.

Нехай наші молитви випросять у Всевишнього Бога щастя і процвітання нашої Вітчизні і мир усім народам світу!

**ІОСИФ,  
архієпископ Івано-Франківський і Коломийський.**

## ЦЕРКОВНО-АРХЕОЛОГІЧНИЙ КАБІНЕТ ПРИ ОДЕСЬКІЙ ДУХОВНІЙ СЕМІНАРІЇ

За ініціативою та благословенням високопреосвященного Сергія, митрополита Херсонського і Одеського, при Одеській духовній семінарії 1967 року був заснований церковно-археологічний кабінет. У зв'язку з цим дбайливий архіпастир 16 серпня 1967 року закликав настоятелів усіх парафій Херсонсько-Одеської єпархії взяти, по змозі, участь у впорядкуванні при семінарії осередку для збереження пам'яток церковної старовини.

Педагогічна рада семінарії ухвалила виділити для археологічного кабінету відповідне приміщення. Високопреосвящений Сергій 29 серпня 1967 року цю постанову затвердив.

В організації церковно-археологічного кабінету і поповненні його допомагають архіпастирі, духовенство й миряни, викладачі семінарії. Безпосередню й щедру участь у поповненні нашого кабінету бере Московська духовна академія. Завдяки цьому церковно-археологічний кабінет при Одеській духовній семінарії поступово збагачується іконами, книгами та іншими старовинними предметами релігійного характеру.

Збирання й вивчення ікон та інших предметів церковної старовини має велике пізнавальне значення для наших вихованців, бо ці предмети водночас є і пам'ятками мистецтва свого часу і вираженням нашої віри. В зібранні церковно-археологічного кабінету чільне місце належить іконам. Православні ікони зображають події Святого Письма і Священного Передання, життя святих, а також події з історії християнської Церкви. Вони розповідають православній людині про Бога, про життя й подвиги святих, зображених на іконах.

Ікони передають побожному християнинові не тільки зовнішню красу, але й багатий внутрішній світ того, кому вони присвячені. Ікони супроводять православних людей все життя, від народження й до смерті.

Наш побожний народ споконвіку любить ікони, прикрашає ними церкви й свої оселі, береже їх як велику святиню.

В нашій скромній збірці є ікони, варті великої уваги. Ікона «Спас Нерукотворний», XV ст., — лик Спасителя повний небесної величі й гідності. Ікона св. апостола Андрея Первозванного, XVI ст., з деісусного чину в іконостасі. Ікони XVII ст. — «Воскресення Христове» і «Зішестя Господа Ісуса Христа в ад» яскраво передають могутність і силу Спасителя, Його перемогу над смертю. На іконі Різдва Христового, крім євангельських подій, зображені ще й апокрифічні сюжети. Інтересні ікони Богоявлення Господнього, Стрітення та інших дванадесятих празників.

Ікони Богоматері в нашому кабінеті є різні: одні виражають милість і любов — «Владимирська», інші — захист і допомогу — «Одигітрія-Смоленська», треті — благання й покров — «Знамення» та інші.

Ікони св. апостола Іоана наповнені символікою жестів, які передають готовність апостола виконати волю Божу й повідати світові Євангеліє правди.

Ікона «Святитель Николай з житієм» розповідає про життя й діяльність дорогого всім святого. Вона оригінальна своїм виконанням, бо має подвійний «ковчег»: у центральному зображено Святителя, а в клеймах, рівних з центром, — події з його життя.

Інша ікона того ж святого — «Святий Никола оплечний» — виняткова своєю тематикою. Святителя Николая зображено не традиційно по пояс, з Євангелієм у руці, а тільки по плечі; особливу увагу тут звернуто на лик Святителя: він суворий, натхненний й проникливий, повний внутрішньої сили.

Серед ікон XVIII століття слід відзначити ікони: «Воскресення Христове з дванадесятими празниками», «Велика Панагія», «Толгська Богомати», «Святителі московські Петро, Алексій і Іона», «Св. Архістратиг Михаїл», «Покров», «Преображення» та ін.

XIX століття представлене іконами «Деїсус», «Собор Архістратига Михаїла», «Св. апостол Андрей Первозванний» та інші. З високою художньою майстерністю виконані ікони XIX ст.: вишиванням «Владимирська Богомати», шовком «Чернігівська» й «Моління про чашу», бісером, а «Казанська» — перлами. Тонко виконана різьба по мармуру — «Спаситель і Богомати».

До XX століття належать ікони «Св. Іоан Хреститель», «Іверська Богомати» і кілька інших — наслідування старовини.

Опріч ікон станкового живопису, у нас є багато предметів дрібної пластики. Це — хрести XIV—XX століть, вилиті з металу, прикрашені емаллями з відповідними написами. Є хрести натільні, хрести «с предстоящими», восьмиконечні хрести з іконами дванадесятих та інших празників.

Сюди ж належать вилиті металеві іконки різних святих, складані іконки із святими та дванадесятими празниками. Багато з них прикрашені різноколірними емаллями.

Є в нас іконки, вирізані з дерева. Особливий інтерес викликає невеличкий двостулковий складень, оздоблений філігранню з маленькими кружечками (діаметр 2 см), в яких уміщено вирізані з дерева дванадесять празники.

Слід згадати ще і про іконки ХІХ—ХХ ст. з перламутру.

У вітринах кабінету розміщено церковний посуд та інші слященні предмети.

Серед зібраних книг увагу привертає рукопис ХV ст.—«Маргарит», збірник з творів св. Іоана Златоуста; друковані: «Мінея», за вересень 1622 р., «Поучення преп. Нікона, игумена Чорної гори»—1680 р., «Потребник»—1672 р. та ін.

Маємо в кабінеті невелику, але цікаву збірку старовинних монет—Толомеїв—ІV—І ст. до нової ери, римських імператорів Веспасіана (69—79 рр.), Адріана (117—138 рр.), з Елії-Капітолій (135 р.), Антоніна Пія (138—161 рр.), Септімія Севера (192—211 рр.), Клавдія Таціта (275—276 рр.), Максиміана (285—305 рр.), Костянтина Великого (306—337 рр.), Міланського едикту (313 р.) та ін.

Наше невелике зібрання пам'яток старовини знайомить вихованців з церковним іконописом, розширює їх духовний кругозір. Церквозо-археологічний кабінет виховує в них смак до прекрасного, навчає їх берегти ікону не тільки як святиню, але і як велике надбання культури нашого народу.

Експозиція церковно-археологічного кабінету знайомить наших гостей, які відвідують Одеську духовну семінарію, з історичною спадщиною минулого й сучасного Христової Церкви та великими здобутками церковного мистецтва на Русі.

Церковно-археологічний кабінет при семінарії весь час поповнюється новими предметами церковної старовини.

**П. Ф. ЕРЬОМІН,**  
викладач, завідувач  
церковно-археологічного кабінету.

### З ЖИТТЯ ЄПАРХІЙ

#### Івано-Франківська єпархія.

В розкішних садах потонуло село Підлужжя, що на Івано-Франківщині. Це село пам'ятне для архієпископа Йосифа, бо тут був він настоятелем церкви в тяжкі воєнні роки.

7 квітня 1971 року—Благовіщення Пресвят. Богородиці. Храмний празник в с. Підлужжя. Високопреосвященний Йосиф, архієпископ Івано-Франківський і Коломийський, відправив тут Божественну літургію за участю секретаря прот. Й. Гривнака і священника О. Остаповича.

У брамі церковного подвір'я архіпастиря зустрів з хлібом-сіллям церковний староста, а при вході в храм вітав архієрея священник О. Остапович.

В урочистій проповіді, зверненій до віруючих, владики Йосиф згадав про тяжкі воєнні роки, пригадав, як у цьому храмі спільною молитвою благали Пресвятую Богородицю про поміч для нашої Батьківщини в її священній боротьбі, про щастя на землі для всього людства.

Закінчуючи свою проповідь, архієпископ Йосиф закликав віруючих бути вірними дітьми нашої Святої Руської Православної Церкви.

23 травня 1971 року—перенесення мощей св. Николая Чудотворця. З нагоди престольного празника архієпископ Івано-Франківський і Коломийський Йосиф у співслужінні секретаря прот. Й. Гривнака, оо. благочинних Д. Валіхновського, М. Кошика та інших священників відправив Божественну літургію в с. Чорнолізі.

Багато віруючих того дня зібралось для зустрічі дорогого владики. При вході в церковне подвір'я з хлібом-сіллям та теплими словами привітання зустрів архієпископа староста, а на панерті храму вітав святителя настоятель церкви священник Г. Юрах. Він висловив велику радість і вдячність архіпастиреві від себе і парафіян та просив його помолитися за мир і спокій для св. Руської Православної Церкви і всього людства.

Наприкінці літургії архієпископ виголосив повчальну проповідь, заохочуючи віруючих берегти як зиницю ока св. православну віру і єдність з Руською Православною Церквою.

По закінченні літургії архієпископ подякував настоятелю храму за його щирі пастирську працю, віруючим за їх піклування про свій храм, і подав усім присутнім архієрейське благословення.

#### Кіровоградська єпархія.

У першій половині червня 1971 року єпископ Кіровоградський і Миколаївський Боголіп у дні храмів свят відвідав дві парафії Миколаївської області. Віруючі люди зустрічали свого владику дуже урочисто. Біля храму церковний староста підніс архіпастирю хліб-сіль. У храмі привітальне слово виголошував настоятель церкви. В архієрейських відправах брали участь секретар єпархії прот. Є. Борщевський, благочинний прот. о. Токовило, а також парафіяльне та місцеве духовенство.

У понеділок, 7 червня, в день Святого Духа, Божественну літургію єпископ відправив у церкві міста Жовтневе і в позчальному слові говорив про благодатні дари Святого Духа.

13 червня, в неділю Всіх святих, владика правив Службу Божу, а напередодні всеношну, в цвинтарній церкві м. Миколаєва. Увечері, в суботу, під час богослужіння богомольці тримали в руках живі квіти і запалені свічки. Після літургії єпископ виголосив слово про молитовне заступництво святих Божих угодників.

На цих святах у кожній церкві після молебня і многоліття настоятель від імені всіх парафіян, щиро дякував владичі за молитви й духовні повчання, а молящі з великою радістю та зворушенням приймали від архіпастиря благословення.

**Полтавська єпархія.** 2 травня, Неділя жон мироносиць. Владика Феодосій, у супроводі єпархіального секретаря, відвідав св.-Успенський храм м. Хорола на Полтавщині, там відправив Божественну літургію у співслужінні осіб, які його супроводжували, і місцевого причту. З традиційним хлібом-сіллю на паперті храму зустрів високого гостя староста церкви, а в храм:—



*Єпископ Полтавський і Кременчуцький Феодосій висвячує диякона*

з привітанням настоятель, прот. П. Харчина. Після Літургії владика виголосив повчальне слово і благословив усіх присутніх.

23 травня, неділя про сліпого. Під час Божественної літургії в кафедральному соборі пресо священний Феодосій висвятив на диякона псаломщика Хрестовоздвиженської церкви, Чорнуського району, Полтавської області, Луку Корнієнка.

26 травня, храмове свято полтавського кафедрального собору — преподобного Макарія, Переяславського чудотворця. Напередодні вечерню, а в день свята Божественну літургію відправив пресо священний Феодосій у співслужінні соборного й поза штатного духовенства. Хресним ходом обійшли навколо собору і проголосили уставні многоліття.

27 травня, Вознесіння Господне. Напередодні владика Феодосій відправив вечерню, а в день свята, у співслужінні соборного духовенства, — Божественну літургію, під час якої висвятив на іерея диякона Луку Корнієнка, клірика Лубенського благочиння.

6 червня, День Святої Тройці. Напередодні була відправлена всеношна, а в день свята Божественну літургію відправив пресо священний Феодосій у співслужінні соборного духовенства. Після літургії Велику Тройцьку вечерню надіслано архієпископом чиним і прочитано колінопреклонні молитви, а потім владика благословив присутніх.

10 липня, преподобного Самсона Страннопрімця (27 червня за ст. ст. — початок вікопомного Полтавського бою і перемоги Петра I над шведами). У Спаській церкві м. Полтави, в день 262-ої річниці славної перемоги над ворогами Батьківщиною, Божественну літургію, а напередодні — всеношну у співслужінні місцевого причту відправив і потім сказав слово єпископ Феодосій.

12 липня, св. апостолів Петра і Павла. У цей день преосвященний Феодосій відправив Божественну літургію в церкві св. Петра і Павла в м. Полтаві, у співслужінні настоятеля храму прот. Володимира Рибальченка та єпархіального секретаря свящ. А. Мироненка, прот. А. Костенка.

Після літургії владика у повчанні розповів про життя і діяльність св. апостолів і просив віруючих наслідувати їх у вірі й житті.

13 липня, місцеве свято ікони Божої Матері Горбанівської, образ її знаходиться в Полтавському кафедральному соборі. Напередодні відбулась всеношна з читанням акафіста, а в день самого свята Божественну літургію відправив владика Феодосій у співслужінні соборного причту та духовенства міста.

**Сумська єпархія.** 4 липня, неділя 4-та після П'ятидесятниці. Преосвященний Володимир, єпископ Чернігівський і Ніжинський, керуючий Сумською єпархією, відвідав стародавній Путивль, де в Спасо-Преображенському соборі відправив Божественну літургію.

Під урочистий гомін дзвонів єпископа зустрічали віруючі з живими квітами, староста собору І. Стельмашов підніс хліб-сіль, а настоятель прот. Г. Козаченко виголосив привітальне слово.

Величний собор, прекрасний дерев'яний іконостас XVII сторіччя, два хори, поважаний всіма настоятель сприяють тут молитві й духовному відпочинку віруючих людей.

Літургію владика відправляв у співслужінні настоятеля прот. Г. Козаченка і аспіранта Московської академії ієромонаха І. Тивонюка. На Божественній літургії єпископ Володимир проповідував на тему недільного Євангелія.

Після літургії настоятель собору дякував архіпастиреві від імені всіх віруючих за святі молитви й слова повчання, потім єпископ Володимир подав усім благословення.

7 липня, Різдво св. пророка Предтечі й Хрестителя Господнього Іоана. В м. Сумах, у св.-Предтеченській церкві, що на Луці,— престольне свято. В день свята парафіяни св. Предтеченської церкви з живими квітами в руках зустрічали свого архіпастира.

Владика після урочистої зустрічі ввійшов до храму, де староста А. Декондрес підніс йому традиційний хліб-сіль, а настоятель благочинний прот. Я. Пархоменко виголосив привітальне слово. Літургію єпископ відправляв у співслужінні благочинного прот. С. Даньшина, прот. Я. Пархоменка та ієромонаха І. Тивонюка.

В святковому молебні й традиційному обходженні навколо храму брало участь міське духовенство.

На літургії після Євангелія преосвященний Володимир проповідував на тему свята. Він звернув увагу на чистоту життя Предтечі та його заклик до неї, як до засобу, що наближає нас до Бога. Під час запричасного прот. Даньшин виголосив слово про шляхи, які ведуть нас до Бога. Кожний християнин повинен докладати всіх зусиль, щоб за заклинком св. Предтечі мати в постійній готовності свій життєвий шлях, який веде до вічного, святого блаженства.

Торжество престольного свята закінчилося уставними багатіями, привітаннями та архіпастирським благословенням.

9 липня, Тіхвінської ікони Богоматері. Божественну літургію в цей день (день своєї архієрейської хіротонії) преосвященний відправляв у кафедральному соборі. Йому співслужили всі благочинні Сумської єпархії, міське духовенство, та деякі священики з різних парафій.

При зустрічі староста собору підніс владичі хліб-сіль, парафіяни — букети живих квітів, а настоятель прот. М. Красицький і ключар собору прот. С. Даньшин — від соборного духовенства — архієрейську мантию. На літургії преосвященний проповідував на тему: «Грішників спасіння...». Після літургії відправлявся молебень з акафістом біля стародавньої Тіхвінської ікони.

11 липня, неділя п'ята після П'ятидесятниці. Божественну літургію преосвященний єпископ Володимир відправляв у м. Краснопіллі, в св.-Успенській церкві, де настоятелем прот. А. Касавченко.

Богомольці зустрічали Владика з живими квітами в руках. Квітами вони вистеляли дорогу від воріт церковної огорожі до самого вівтаря. Староста церкви Ф. Ф. Рудика підніс хліб-сіль, а настоятель виголосив привітальне слово. Єпископу співслужили, окрім настоятеля, священики з ближчих парафій. На літургії єпископ проповідував і благословляв усіх богомольців.

По дорозі до Краснопілля владика відвідав св.-Успенську церкву с. Верхня Сироватка.

В цей же день єпископ Володимир прибув до м. Охтирки. В Мирносопській кладовищенській церкві його зустрічали віруючі з квітами, староста І. Пяткін — з хлібом-сіллю, а настоятель прот. Федір Козієнко — привітальним словом.

Біля чудотворного образу Охтирської Богоматері (1739 р.) владика відправив молебень, потім благословив віруючих і поздоровив усіх з наступаючим празником явлення чудотворного образу (15 липня, за старим стилем — 2 липня).

Напередодні пам'яті св. апостолів Петра й Павла, під святковий передзвін зустрічали єпископа Володимира в церкві св. Архангела Михаїла. Численні богомольці

мали в руках живі квіти й запалені свічки. Квітами вистеляли дорогу єпископу від воріт церковної огорожі до самого вівтаря.

На порозі староста церкви Д. А. Левочка підніс владичі хліб-сіль, а в церкві зустрів його привітальним словом настоятель прот. В. Грищенко. В Архангело-Михайлівському храмі є правий боковий вівтар на честь св. апостолів Петра й Павла, тому преосвященний Володимир у співслужінні настоятеля, прот. В. Грищенка, позаштатного митрофорного прот. Мезінцева і аспіранта Московської духовної академії ієромонаха Іова Тивонюка відправив тут всеношну.

Після богослужіння єпископ виголосив коротке повчання і, благословивши віруючих, від'їхав до м. Сум.

12 липня, день пам'яті св. первоверховних апостолів Петра й Павла, престольний празник у кладовищенській церкві м. Сум. Тут у цей день преосвященний Володимир у співслужінні настоятеля свящ. Михайла Нестеренка і благочинного прот. Сергія Даньшина відправив Божественну літургію. Владика зустрічали з квітами парафіяни, староста І. П. Говтва — з хлібом-сіллю, а настоятель церкви — привітальною промовою.

Після літургії відбувся традиційний хресний хід довкола храму, з участю міського духовенства і молебень з уставними многоліттями.

До престольного свята в храмі був проведений ремонт і придбана нова люстра.

Настоятель і віруючі дякували владичі за молитви, за те, що він ушанував своїм відвіданням їхній храм і очолив торжество престольного свята.

**Харківська єпархія.** З 14 по 16 червня ц. р. в Харкові були гості з Аргентини — протоієрей Фома Герасимчук і монахиня Ангеліна Єгорова. Вони були членами Помісного Собору Руської Православної Церкви.

В Харкові гості зробили візит високопреосвященному архієпископу Никодиму, знайомилися з визначними місцями Харкова, відвідали Благовіщенський кафедральний собор. Тут вони вклонились мощам святителя Афанасія «сидячого», патріарха Константинопольського, помолилися біля гробниці святителя Мелетія, архієпископа Харківського, приложилися до Озерянської ікони Божої Матері і з високопреосвященим Никодимом молилися на Божественній літургії.

Аргентинські гості відвідали Озерянську церкву, де молилися Богоматері перед особливо шанованим Озерянським її образом, і побували в кладовищенській церкві Усікновення глави св. Іоана Предтечі.

16 червня архієпископ Никодим відправив Божественну літургію в Благовіщенському кафедральному соборі. Йому співслужили прот. Фома Герасимчук, міське й прибуле духовенство. На літургії владика висвятив іподякона Іоана Зеленьського на дякона.

Після молебня архієпископ звернувся до богомольців з повчальним словом, потім привітав гостей і подарував прот. Фомі Герасимчуку хрест з прикрасами.



*Архієпископ Харківський і Богодухівський Никодим відправляє літургію в кафедральному соборі*

Після обіду, який було дано на честь гостей, вони відвідали величний храм Казанської ікони Божої Матері в Харкові, на Лисій горі.

Увечері високопреосвященний Никодим правив акафіст святителю Афанасію в кафедральному соборі.

Після акафісту аргентинські гості виїхали до Москви.

20 червня, в неділю Всіх святих землі Руської, архієпископ Никодим правив напередодні всеношну і в день свята Божественну літургію в Благовіщенському соборі. На літургії він висвятив диякона Іоана Зеленського на ієрея, після літургії було виголошено слово на тему свята, а потім архіпастир благословляв молящих. Увечері того ж дня владика служив у соборі акафіст Божій Матері.

## ЗАКІНЧЕННЯ УЧБОВОГО РОКУ В ОДЕСЬКІЙ ДУХОВНІЙ СЕМІНАРІЇ

10 червня 1971 р. Одеська духовна семінарія відзначила закінчення учбового року — 25 випуск семінарії.

Напередодні, в Успенському соборі чоловічого монастиря, була відправлена всеношна.

В день випуску Божественну літургію відправив високопреосвященний Сергій, архієпископ Херсонський і Одеський (тепер митрополит). Йому співслужили ректор архимандрит Агафангел та випускники семінарії в священному сані.

На малому вході високопреосвященний владика Сергій нагородив випускників першою священницькою нагородою — набедреником.

За Божественною літургією владика Сергій висвятив вихованця III-го класу, диякона Д. Близнюка на священника.

Після літургії, перед початком подячного молебня високопреосвященний Сергій зсмурував до випускників і віруючих з повчальним словом, у якому закликав усіх молящих піднести свої сердечні молитви Господу, щоб Пастиреначальник Христос благословив тих, хто виходить із духовної школи, небесним благословенням на майбутнє пастирське діяння, а тим, хто буде продовжувати свою духовну освіту в академії, — подав мудрість до засвоєння богослов'я.

По закінченні молебня були виголошені многоліття Святішому Патріархові Московському і всієї Русі Пимену, Екзархові України, митрополиту Філарету, високопреосвященному архієпископу Сергію, Богом береженій країні нашій, учителям і учням. Архієрейський хор проспівав молитву «Тебе Бога хвалим».

О 14 год. 30 хвилин до актового залу прибув високопреосвященний владика Сергій, митрополит Іоан (Кухтін), викладачі, учні й гості.

Після молитви «Благословен еси, Христе Боже наш», ректор семінарії архимандрит Агафангел відкрив урочистий акт і надав слово для звітної доповіді про перехідні й випускні екзамені інспекторові семінарії О. М. Кравченку.

Після закінчення доповіді була оголошена телеграма, послана Святішому Патріархові Московському і всієї Русі Пимену з нагоди закінчення учбового року.

«З ласки Божої Одеська духовна семінарія десятого червня намічає урочистим актом завершити черговий двадцять п'ятий випуск своїх вихованців. Наставники й учні, сповнені почуття сивільської любові до Вашої Святості, підносять щирі молитви за Вашу Святість, щоб Господь дарував Вам здоров'я, міцність сил духовних і тілесних, мирне й довголітнє життя і успіх у первосвятительських трудах Ваших на благо Церкви Божої та рідної Вітчизни. Просимо Ваших первосвятительських молитов і благословення». У відповідь на цю телеграму Його Святість Святіший Патріарх Московський і всієї Русі Пимен надіслав на ім'я високопреосвященного Сергія, архієпископа Херсонського і Одеського, телеграму такого змісту:

«Боже благословення випускникам і тим, хто потрудився в справі їхньої освіти й виховання. Патріарх Пимен». Телеграми були також надіслані постійним членом Священного Синоду й преосвященим, які були ректорами Одеської духовної семінарії. Архієпископ Сергій вручив випускникам атестати про закінчення семінарії, Біблії, фотоальбому 25-го випуску, а кращим випускникам, диякону Борису Пивоварову й Цешковському Євгену, книгу: «Святіший Патріарх Алексій. Слова, промови, послання, звернення. Том IV-ий».

Від імені випускників семінарії диякон Борис Пивоваров сказав слово подяки.

Після цього владика Сергій звернувся до випускників з повчанням, в якому, зокрема, сказав:

«Чотири роки тому ви прийшли в розсадник духовної освіти, де вам викладалася велична й важлива наука християнського життя.

Істинне християнське життя і спасіння можливе тільки через самовіддану любов до ближнього. «Хто не турбується про ближнього, — говорить Іоан Златоустий, — той не може спастися».

Отже, хто говорить, що любить Бога, той повинен любити й ближнього. Любячи свого ближнього, тобто кожну людину, ми повинні любити й свою Вітчизну — країну,





25-й випуск Одеської духовної семінарії. В центрі архієпископ Херсонський і Одеський Сергій

де ми народились, росли, виховувались, одержали освіту... Як члени Церкви і сини своєї Батьківщини, ви повинні свою діяльну любов виявляти в житті своєї Вітчизни, сприяючи її добробуту й процвітанняю.

Випускників — пастирів я хочу ще раз закликати дотримуватися апостольської заповіді, викарбуваної на ваших ієрейських хрестах: «Будь зразком вірним: словом, життям, любов'ю, духом, вірою, чистотою» (1 Тим. 4, 12).

Ідьте же, дорогі наші випускники, до тих, хто чекає вас, служіть, подвизайтесь, збагачайте себе знаннями й духовним досвідом; несіть людям мир, любов і гнчення нашого великого Пастиреначальника; будьте завжди достойними високого звання клірика Христової Церкви, сина й громадянина великої й дорогої Батьківщини!

Благодать Божа нехай буде з усіма вами!».

На закінчення акту високопреосвященний владика Сергій подякував о. ректору, інспектору й колективу викладачів семінарії за труди для виховання пастирів Церкви Христової. Молитвою «Радуйся, Царице», закінчився урочистий акт, присвячений 25 випуску Одеської духовної семінарії.

Увечері високопреосвященний владика Сергій улаштував прийом, на якому була присутня адміністрація семінарії та випускники.

Тут владика Сергій вручив випускникам призначення на парафії, видані Учбовим Комітетом при Святішому Синоді.

Випускники широко дякували своєму архіпастирю і проспівали йому многоліття.

Так закінчився ще один учбовий рік в Одеській духовній семінарії.

І знов її колишні вихованці розійшлися по різних дорогах, але з однією метою — проповідувати слова вічного життя й служити Богові й людям.

О. КРАВЧЕНКО.

інспектор Одеської духовної семінарії.

## ХРОНІКА

З 14 по 28 квітня 1971 року в Радянському Союзі перебувала група паломників-мирян з Патріаршого подвір'я в Токіо (Японія). До складу групи входили: Седзо Макісіма, В. Є. Скороход, Тимара Такедо, З. А. Швець та інші. Пасху Христову гості з Японії зустріли в Києві. Вони молилися в пасхальну ніч у Свято-Володимирському соборі й причащалися святих Таїн на Божественній літургії.

26 квітня 1971 року голова Відділу зовнішніх церковних зв'язів Московського Патріархату митрополит Ленінградський і Новгородський Никодим прийняв у приміщенні Відділу групу студентів-протестантів з Голандії на чолі з професором д-ром Альбертом Раскером, які перебували в Радянському Союзі як туристи, й мав з ними розмову. В розмові брав участь заступник голови ВЗЦЗ єпископ Тульський і Белевський Ювеналій.

\* \* \*

7 травня 1971 року заступник голови Відділу зовнішніх церковних зв'язів Московського Патріархату єпископ Тульський і Белевський Ювеналій прийняв у Відділі групу керівних діячів Християнського Демократичного Союзу з НДР і депутатів Палати народних представників НДР, яку очолював Ульріх Фаль, і мав з ними розмову.

\* \* \*

5 травня 1971 року посол Ефіопії в Радянському Союзі Белете Гебре Цадик влаштував прийом з нагоди національного свята — Дня незалежності.

На прийомі в числі присутніх були митрополит Таллінський і Естонський Алексій, керуючий справами Московської Патріархії, та єпископ Волоколамський Питирим, голова Видавничого відділу Московського Патріархату.

\* \* \*

23 серпня 1971 р. митрополит Київський і Галицький, Екзарх України Філарет прийняв перебуваючу в Радянському Союзі групу паломників-туристів з США, на чолі з протоієреєм В. Кречиком. Митрополит Філарет мав співбесіду з паломниками і подав усім архіпастирське благословення.

\* \* \*

22—25 серпня 1971 р. в м. Києві відбулись співбесіди представників Руської Православної Церкви і Церкви Братів США на тему: «Примирення й служіння сучасному людству». Обидві сторони, заслухавши ряд доповідей, мали дискусії і прийняли комюніке, в якому виразили християнську стурбованість по цілому ряду питань, щодо міжнародних відносин та проблем захисту миру. Представників Руської Церкви очолював Екзарх України Митрополит Філарет, американських — д-р Дональд Дернбо.

Американська делегація була присутня на богослужіннях в св.-Володимирському соборі, відвідала Покровський жіночий монастир, церкви м. Києва, музеї і архітектурні пам'ятники, знайомилась з церковним і громадським життям столиці Радянської України.

---

## ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ ПОМЕРЛИМ

---

14 травня 1971 р. помер настоятель св.-Косьмодам'янівської церкви с. Дуболугівки, Ніжинського району, священник **Парфеній Йосипович Шемедюк**. Уродженець с. Жуківки, Куликівського району на Чернігівщині, він був учасником Великої Вітчизняної війни.

На парафії в с. Дуболугівці о. Парфеній прослужив 18 років, з церковних нагород останньою була в нього — наперсний хрест. Служби Богові і людям не залишав, доки мав сили. На Великдень правив через силу, у Фомину неділю вже зовсім знеможив, але ще служив і роздавав богомольцям артос. На Проводи, в понеділок — 9 травня, о. Парфеній відправив останню Службу Божу, потім панакхиду за померлих, попросився з парафіянами і вневдовзі спокійно відійшов до Господа.

15 травня, в суботу, труну з тілом покійного було внесено в церкву. Всеношну і Божественну літургію в неділю самарянки відправляв благочинний Ніжинського району прот. М. Кузьменко. Він з о. Т. Клименком відправив похоронний чин і сказав надгробне слово.

Попрощатися із своїм пастирем і відпровадити його в останню путь прийшли вірні як з Дуболугівки, так і з найближчих сіл.

Домовину під сумний передзвін обнесли навколо храму при співі пасхальних ірмосів, потім на кладовищі була ще відправлена заупокійна літія.

Нехай упокоїть Господь о. Парфенія в оселях небесних!

# ПРОПОВІДІ

---

## Проповідь на неділю 10-ту по П'ятидесятниці

(Мф. 17, 14—23)

Євангеліє цієї неділі оповідає нам про одне з численних чудес Спасителя — зцілення глухонімого біснуватого отрока.

Нелегко уявити, щоб душа людська водночас могла мати віру й недовірство, бо коли з'являється світло, щезає темрява і, навпаки, коли спускається темна ніч, минає день. Проте, Євангеліє показує нам людину, в якій немовби сполучилось і те і це, віра й недовірство. Не можна думати, щоб ця людина лицемірила, кажучи — «вірую, Господи» — і разом з цим була свідомо свого недовірства (Мр. 9, 24). Ці слова — «вірую, Господи» — батько хворого підлітка вимовляв крізь сльози, від серця, знесиленого журбою, в якійсь боротьбі із самим собою. Зваживши на його становище, можна побачити, як природно могла виникнути в ньому боротьба віри з недовірством.

Ісус Христос з трьома учениками був на Фаворській горі, а решта учеників залишалися під горою. В цей час батько привів свого хворого сина, сподіваючись, що Господь, зціляючи всіх недужих, змилосердиться й над ним. Жахливий стан біснуватого хлоп'яти привернув увагу багатьох людей. Хтось з побожних і жалісливих глядачів, мабуть, порадив бідолашному батькові просити допомоги в учнів Христових. Адже в народі широко точилися розмови про те, що учні Христові, обходячи землю іудейську з проповіддю, дійсно творили чудеса, допомагаючи людям.

Замучений своїм горем батько не міг довго думати й чекати. В біді люди, звичайно, хапаються всього, що дає хоч маленьку надію. Тож батько підводить до учеників свого хворого сина. Зайві були якісь посилені благання з його боку. З мовчазними сльозами він показує на стражденного сина. Цього було досить для Христових учеників, щоб подати поміч нещасному. Вони наважуються на такий величний вчинок, не маючи на це веління від Господа. Бо ж нещодавно вони з радістю говорили своєму Учителеві, що і біси коряться їм в ім'я Його (Лк. 10, 17). Не було ні в кого сумніву в чуді, хіба що заздрісники й вороги Христові мовчки дивилися, що буде.

Запала урочиста хвилина. Люди стовпилися довкола, сподіваючись побачити чудо. Чекав цього і батько хворого, як потопаючий жеде порятунку. І що ж? Надія не справдилася, — чуда не сталося, хворий не подужав.

Ученики Христові зніяковіли. Свідки марності їхніх заходів у думках своїх поділилися. Людям побожним і віруючим шкода було учеників і своїх власних переконань, які не ствердилися. Вороги апостольської проповіді, книжники іудейські, скористалися з цієї нагоди й відразу почали сперечатися з учениками Христовими.

Чого, здавалося б, сперечатися? Ученики не створили чуда? Значить, Богові не було вгодно, і тільки! Не могли ж книжники не знати, бо це було відомо по всій Іудеї, що недавно ті самі ученики ім'ям Ісусовим творили багато чудес, вигонили бісів і зціляли хворих. І чого

тільки не могли книжники наговорити ученикам і людям: «Оце так чудотворці! Така і віра, яку вони проповідують! І Сам Учитель їх, коли й вигонив бісів, то робив це не Своєю силою, а силою веельзевула, князя бісовського» (Мф. 12, 24).

Вороги Христового вчення настільки взяли верх, що збентежені ученики не могли обстояти ні себе, ні свого вчення. Все це чув і батько хворого, так гірко розчарований у своїх надіях. Він уже не знав, що гадати й чому вірити. Хоч він вкупі з народом чекав, коли зійде з гори Спаситель, але в душі його вже не було тієї віри, з якою він ішов сюди.

Аж ось захвилювалися люди: всі помітили, що з Фаворської гори сходить Ісус Христос. У батька хворого хлоп'яти, коли він побачив Спасителя, знов почала оживати віра. Спаситель увійшов у середину народного натовпу й побачив, що книжники сперечаються з Його учениками і запитав книжників: «Про що змагаєтеся з ними?». Відповіді не чути було ні від учеників, бо їм важко було виявити причину суперечки, ні від книжників, які не важилися повторити перед народом нападки на Ісуса Христа в Його присутності. Тоді батько хворого, маючи ще в душі хоч і невеличку вже надію на одного тільки Христа, вийшов з-поміж народу і, кланяючись Йому, сказав: «Учителю! Я привів до Тебе сина мого, що має духа німого. І кожного разу, де б не напав на нього, кидає його, і він пускає піну, скрегоче зубами й ціпеніє. Тебе тут не було, і я просив учеників Твоїх, щоб вигнали біса, але вони не змогли. Господи! Змилуйся над сином моїм!» (Мф. 17, 14—16; Мр. 9, 14—18). Проста розповідь засмученого батька вияснила всю суперечку.

Спаситель жаліє учеників, але, не знаходячи певної віри в батька, висловлює йому докір: «О роде невірний, доки буду з вами, доки терпітиму вас?». Спаситель наказує привести хворого, і як тільки недужий побачив Ісуса, дух зараз стряс його, нещасний упав на землю і валявся з піною на устах. Божественний Лікар не показав явного наміру зцілити хворого, тільки запитав батька, чи давно це з ним сталося. «Змалечку»,— відповідав батько. Спаситель, безперечно, і без цього знав, коли це сталося, але Йому треба було, щоб люди, які стояли довкола знали, що це не якийсь короткочасний припадок. Нещасний батько забув, що розмовляє з всевідаючим Спасителем усіх знеможених, і з ознаками слабкої віри додає з глибини змученого серця: «Якщо можеш, змилуйся над нами і поможи нам!».

Хіба личить говорити Богові — якщо можеш, поможи нам? Яке було батькове прохання, така і відповідь Спасителя: «Якщо можеш вірувати, все можна тому, хто вірить». Слова — все можна — відживили надію в батька і він у пориві радості крізь сльози заголосив: «Вірую, Господи, допоможи моему недовірству» (Мр. 9, 19—24)!

Справді, ця людина заслуговувала співчуття, і Спаситель звелів злому духові глухонімого вийти з нього. Але, перше ніж оздоровити хворого отрока, Господьвилікував його батька від недовірства. І коли ученики на самоті питали Спасителя, чому вони не змогли вернути здоров'я хворому, Спаситель відповів їм: «Через недовірство ваше. Істинно кажу вам, коли матимете віру, як зерня гірчичне, і скажете горі цій — перейди звідси туди — і вона перейде, і нічого не буде для вас неможливого» (Мф. 17, 20). Таку силу має віра!

Немає потреби доводити, що наша віра повинна глибоко сполучатися з добрими ділами, відповідними вірі, бо, як навчає Святе Письмо. «віра, коли вона не має діл, мертва сама по собі» (Як. 2, 17). І передусім віра повинна сполучатися з любов'ю. Як говорить Апостол, «і біси вірують і тремтять» (Як. 2, 19); саме тому що не мають любові, вони бісами й лишаються.

Мета християнина полягає в тому, щоб досягати і умножати любов, викорінюючи наші пороки й лихі навички, виганяючи з нашого серця гордість, самолюбство, славолубство. Це ті причини, які не дають оселитися в нашій душі справжній любові, від якої міцніє спасенна віра, очищаюча стриманість, допомагаюча нам молитва.

О, Господи, віра наша не зрушує гори, любов наша не зогріває холодну молитву наших сердець, стриманості ми ще й не починали і, проте, ми, рід лукавий і розпутний, благаємо Тебе: «Не віддаляйся від нас, заспокой нас струджених і обтяжених (Мф. 11, 28), навчи нас завжди радуватися, безперестанно молитися і за все Тобі дякувати» (1 Сол. 5, 16—18)! Амінь.

Протодиякон І. Ільченко

### Проповідь на неділю 11-ту по П'ятидесятниці

(Мф. 18, 23—35)

Господь Ісус Христос, навчаючи людей всепрощення, сказав притчу, як господар-цар простив одному слугі своєму величезний борг його — десять тисяч талантів. Прояв такого милосердя, очевидно, мав би переповнити серце боржника найглибшою вдячністю і разом пом'якшити його, зробити добрішим, ласкавішим до інших людей. А тим часом цей слуга, одержавши таку ласку від свого господаря, зустрів свого товариша, який був йому винен зовсім небагато — сто динаріїв, і не тільки почав вимагати негайно повернути цей маленький борг, але «схопив його і душив». Не слухаючи благань про відстрочку, безсердечний слуга цей посадив свого боржника в темницю. Розгнівався цар, коли довідався про такий жорстокий вчинок свого боржника і звелів віддати його мучителям, поки не верне всього боргу...

«Так і Отець Мій Небесний учинить з вами,— додав Господь Ісус Христос,— коли хто з вас від серця свого не простить своєму братові провин його» (Мф. 18, 35).

Ця притча Господня безпосередньо стосується всіх нас. Цар, готовий простити величезний борг людині,— це Господь Бог. Боржники — це всі ми. Великі, справді великі борги наші перед Богом, і якою тяжкою мала б бути для нас свідомість нашої неоплатності, коли б ми тільки серйозно замислювались над цим.

Тільки погляньте! Господь дав нам життя, щоб кожна хвилинка, кожен віддих цього життя були присвячені Йому, і в цьому ми повинні знаходити своє щастя. Та чи таке насправді наше життя? Хіба ясніє світло наше перед людьми так, що інші, побачивши добрі діла наші, прославляють Отця нашого Небесного? Ні! Ми — неоплатні боржники перед Господом у цьому відношенні.

Господь дав нам різні здібності: розум, щоб усюди бачити Його; серце, щоб жити любов'ю до Нього й людей; волю,— щоб вільно простувати до добра. А хіба такий у дійсності напрям наших здібностей? Чи завжди істини, божественної правди шукає наш розум? Хіба любов'ю живе наше серце? Чи в законі Господньому повчається день і ніч наша воля? Хіба стаємо ми з кожним роком, з кожним днем кращими й чистішими, або, навпаки, дедалі глибше й глибше загрузаємо в гріхах? Доводиться признатися, що багато зла назбиралося в наших душах протягом життя і що неоплатні борги наші перед Богом і в цьому відношенні.

Наділяючи нас душевними дарами, Господь заповідає нам і певні обов'язки до сім'ї, до суспільства в цілому і до кожного з ближніх наших зокрема, ставлячи перед нами завдання сприяти загальному добру, допомагати кожному «во благоє к созиданію». Хіба так на ділі

ми виконуємо ці свої обов'язки? Замість загального блага, чи не шукаємо ми, навпаки, тільки своїх вигід на шкоду для загальної користі? О, які недбайливі ми взагалі у виконанні наших обов'язків, і які великі та неоплатні і в цьому відношенні наші борги перед Богом!

Подає Господь нам і житейські блага, щоб ми користувалися ними для допомоги нужденним, щоб через них ми здобували Царство Боже. Чи так ми приймаємо ці блага від Господа? Чи відчуваємо, чи свідомі ми того, що це від Господа, що це прояв Його милості, Його промислу про нас? Чи не забуваємо ми часто про цю добродійну для нас руку Божу і чи не покладаємось більш на себе, «на сини человеческія», а не на Бога? Чи здобуваємо ми для себе через ці блага й милості Царство Боже, допомагаючи нашим ближнім? Які далекі і в цьому відношенні наші вчинки від намірів Божих, і які неоплатні наші борги перед Господом!

А коли згадаємо, що Господь дає нам «вся божественния сили, яже к животу і благочестію», що Він визволив нас Своєю найдорожчою Кров'ю, що Він через святі таїнства дає нам благодатні сили, які очищають, зміцнюють і відроджують нас до життя духовного, нового, чистого й святого,— то якою буде відповідь наша, коли по совісті запитаємо себе, чи жива й дієва в нас ця благодать Божа? Чи пильнуємо ми свою душевну чистоту після таїнства Хрещення й Покаяння? Чи довго перебуваємо в єднанні з Господом після таїнства Причастя? Чи користуємось у житті благодатними дарами Божими для одухотворення, для очищення цього нашого життя? О, які великі й неосяжні наші борги перед Господом, коли Він так обдаровує нас щедротами Своїми!

І поряд з цим, коли ми такі неухважні до наших боргів перед Господом Богом, придивимось, які ми до краю вимогливі до всього що стосується ставлення наших ближніх до нас. Точнісінько, як той євангельський боржник, що за маленький борг душив товариша свого!

Як ми обурюємось, коли нам виявлять мало уваги! Як ми дратуємось, коли не бачимо заподатливості при виконанні нашого бажання! Як ми чекаємо всякої подяки, коли щось кому зробимо! І чи треба говорити, яке обурення охоплює нас, як тільки зачеплять наше ім'я, нашу честь!

Справді, які ми уважні й чутливі до «боргів» наших ближніх відносно нас, і які ми недбайливі про наші власні борги перед Господом Богом!

А час минає, строк розплати за ці борги наближається. Чи ж думаємо ми про це наближення строку, про цю розплату? Господь попереджає нас про це обставинами нашого життя. Для кожного з нас вони — нагадування від Господа про навернення до Нього.

Вдумаймося в цю спрямовуючу нас до добра волю Божу і, поки не пізно, навертаймося до Господа, наповняймо серця наші любов'ю до наших братів і щиро благаймо Господа, щоб Він простив «нам долги наші, як і ми оставляем должникам нашим!» Амінь.

ЛЕОНІД.

архієпископ Ризький і Латвійський.

### Проповідь на неділю 12-ту по П'ятидесятниці (Мф. 19, 16—26)

Один юнак підійшов до Ісуса Христа і спитав Його: «Учителю, яке мені треба зробити добро, щоб наслідувати царство небесне?». Ісус Христос відповів йому: «Якщо хочеш увійти в Царство Небесне, виконуй заповіді Божі». Коли ж юнак перепитав у Спасителя про які заповіді Він нагадує, то Христос у відповідь навів йому ветхозавітні

заповіді, дані Богом Мойсеєві: «Не вбивай, не перелюбствуй, не кради, не лжесвідчи, шануй батька та матір і люби ближнього свого, як самого себе».

В цій відповіді знаменне те, що разом з іншими заповідями Христос указав на п'яту заповідь про шанування батьків, як на необхідну для наслідування Царства Небесного. Крім вічного блаженства на небі, Господь обіцяє тим дітям, які шанують своїх батьків, ще й благополуччя та довгорічне життя на землі. «Шануй батька твого і матір твою, тоді буде тобі благо і довго житимеш на землі» — сказав Господь. І ап. Павло про виховання дітей та внуків писав так: «По-перше, нехай вчаться шанувати свою сім'ю і віддавати належне батькам, бо це угодне Богові» (1 Тим. 5, 4). «Діти, слухайтесь своїх батьків у Господі, бо цього вимагає справедливість. Шануй батька твого і матір, це — перша заповідь з обітницею. Хай буде тобі благо, і будеш довголітнім на землі» (Єфес. 6, 1—3).

Та й справді. Уважно знайомлячись з життям багатьох родин, ми можемо переконатися, що здебільшого благополуччя й довгоденство спостерігається в тих сім'ях, в яких панує мир, любов, згода, щире взаємопіклування. Там, де батьків оточує загальна пошана, там, де рідні брати й сестри один одному допомагають, між собою ласкаві, поблажливі, поступливі; там, де всі близько беруть до серця турботи про рідну домівку і дружно трудяться.

Слово Боже про шанування батьків каже, що благословення отця утверджує дома дітей, а той, хто шанує свою матір, — немов набуває скарб (Сір. 3, 2—16). Ці слова сприймаються не тільки як щось радісне, приємне, але й як певне попередження, щоб діти обачно поведились, щоб жодним грубим словом не зневажали своїх батьків, а з великою пошаною і любов'ю ставились до них і корились їм.

Прикладом беззаперечної покірності волі батьків має служити Ісаак, син Авраама, який так слухався свого батька, що вважав за краще вмерти від руки його, ніж противитись його волі. Як відомо, Ісаак дозволив батькові зв'язати себе і готовий був на жертву. Найвеличніший зразок покірності батькам явив нам і Сам Господь наш Ісус Христос. Незважаючи на Своє Божественне достоїнство, Він смиренно скорився Своїй Матері і мнимому батькові Йосифу: «І був покірний їм» (Лк. 2, 51), зазначає євангеліст. Слухаючи Свою Пречисту Матір, зробив Ісус і перше чудо в Кані Галілейській, перетворивши воду в вино. Покірний волі Отця Свого Небесного, Христос здійснив діло визволення роду людського.

Тільки тоді дозволено дітям не виконувати батьківських наказів, коли вони будуть суперечні волі Божій, будуть загрожувати дітям тимчасовою долею і вічною загибеллю. Іоан Богослов, улюблений ученик Христа, одному юнакові — Сосипатрові, який зненавидів свою матір за її недобрі поради, сказав: «Матір свою поважай завжди без обмеження, а слухайся не завжди, а тільки тоді, коли радить добре, навчає добра; в беззаконному вчинку не слухайся її; але гріх матері своєї не оголошуй, а покрий його мовчанням» (Четья мінея 26 вересня). А свята великомучениця Варвара згодилась краще зазнати найлютіших мук і смерті від меча, ніж виконати наказ свого батька Діоскора поклонитися бездушним ідолам, що їх він шанував і кланявся їм. Вона добре пам'ятала слова Спасителя: хто любить батька або матір більш за Мене, той не достойний Мене (Мф. 10, 37).

В решті ж випадків діти повинні беззастережно слухатись своїх батьків і приймати їх досвідні й добрі поради. Якщо заглянути в історію людства, почитати життя святих і роздивитися навколо себе, то можна побачити, як скоро і суворо карає Бог дітей за їх нешановливість до батьків. Преподобний Парфеній так відповів одним батькам,

які дуже благали його зцілити їхнього сина, що люто страждав: «Ваш син недостойний зцілення за те, що він бив свого батька, ви ж самі багато раз молилися, щоб Господь покарав його; нехай же й він страждає, бо по заслuzі ця кара».

У взаєминах між батьками та дітьми завжди має переважати любов, мир і згода. Благо родини виливається в благо Церкви, суспільства і всього людства. Треба шанувати батьків, цінувати їх вік і досвід. «Діти, слухайтесь батьків ваших у всьому, бо це приємне Господеві» (Кол. 3, 20). Діти першими повинні ставитись з увагою до батьків і робити поступку їм. Слово Боже велить, щоб і батьки були уважні до дітей. «І ви, батьки, не дратуйте дітей ваших, а виховуйте їх в наказі і в ученні Господньому» (Єфес. 6, 4). «Батьки, не роздратовуйте дітей ваших, щоб вони не сумували» (Кол. 3, 21).

Отож, любі діти, шануйте своїх батьків; завжди обходьтесь з ними ніжно й ласкаво; ніколи не ставтесь до них суворо, зневажливо і з погордою. Не годиться велічатися висотою свого службового стану або своєї освіти, бо завдяки батькам ми й досягли цього. Завжди і всюди належить говорити про них з повагою і приховувати їхні недоліки та слабості; під час хвороби і в роки старості треба доглядати їх з щирою любов'ю. Тоді й Господь благословить наше життя і обдарує нас щастям та спокоєм, тимчасовим — на землі, вічним — на небі. А цей небесний спокій, мир і є те Царство, вічне життя, наслідувати яке хотів євангельський юнак. Амінь.

Священик г. УДОВЕНКО.



Іконостас св.-Володимирського кафедрального собору, худ. В. М. Васнецов, м. Київ.



# НА ЗАХИСТ МИРУ

## КОМЮНІКЕ

### ЗАСІДАННЯ МІЖНАРОДНОГО СЕКРЕТАРІАТУ ХРИСТІЯНСЬКОЇ МИРНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

22 і 23 червня 1971 року в Празі відбувалося засідання Міжнародного Секретаріату Християнської Мирної Конференції.

Цим засіданням — згідно з рішенням Робочого Комітету — розпочато кінцеву фазу підготовчих робіт до IV Всехристиянського Мирного Конгресу, який відбудеться з 30 вересня по 3 жовтня в Празі. Міжнародний Секретаріат з вдячністю поставився до ініціативи десяти Церков ЧСРР — членів ХМК за створення хороших передумов для успіху IV ВМК.

Уже відомі імена більшості з трьохсот очікуваних учасників Конгресу. Численні екуменічні й міжнародні організації пошлють на нього своїх спостерігачів. Вартій уваги підвищений інтерес до участі в IV ВМК Церков і християн з Третього світу. З задоволенням зустрінто повідомлення, яке зробив уповноважений ХМК про свою подорож до ряду країн Африки. Другу подорож робить зараз делегація ХМК по скандинавських державах. Делегація ХМК вневдовзі зробить візит Церквам і християнським силам світу в Латинській Америці.

Міжнародний Секретаріат заслухав доповідь про Консультацію ХМК з питань європейської безпеки, яка відбулась 11—13 червня ц. р. у Варшаві і про резолюцію цієї консультації, надіслану міністрам закордонних справ усіх держав, які повинні брати участь у Конференції з безпеки і співробітництва в Європі, а також Церквам у Європі, екуменічним органам і Римсько-Католицькій Церкві.

Міжнародний Секретаріат обговорив деякі аспекти міжнародного становища:

а) було схвалено пропозицію уряду Радянського Союзу скликати конференцію п'яти ядерних держав про роззброєння;

б) було відзначено, що позитивний розвиток щодо створення системи європейської безпеки дістає активну підтримку з боку багатьох держав Європи, але зустрічає опір з боку значних сил у ФРН і в НАТО. Міжнародний Секретаріат застерігає від політики взаємозв'язування, яка блокує позитивні можливості паралельного розв'язання проблем, що виникають. Він схвалює ініціативу щодо мобілізації широких демократичних сил на користь якнайшвидшого скликання Конференції держав з безпеки і співробітництва в Європі;

в) було висловлено стурбованість з приводу безмежних страждань біженців із Східного Пакистану. Було засуджено спроби імперіалістичних держав використати людські страждання для зміцнення своїх сумнівних політичних позицій у Третньому світі;

г) особливу увагу приділено недавньому розвитку обстановки в Африці. Підтримка, яку надають расистському режимові в Південній Африці держави НАТО, суперечить рішенням ООН і спрямована перш за все проти національно-визвольних рухів і міжнародного миру. Міжнародний Секретаріат вітає рішення африканських урядів зберігати й зміцнювати єдність у боротьбі проти сил імперіалізму і расизму. Всі держави повинні підтримати недавнє рішення міжнародного суду в Гаазі, яке зобов'язує Південно-Африканську Республіку негайно припинити окупацію Намібії (Південно-Західна Африка);

д) заборона уряду США документально підтверджувати в американській пресі відповідальність США за ескалацію війни в Індокитаї викриває всі відволікаючі маневри панівних сил у США та їх спробу узаконити продовження агресії, висуваючи різні обхідні умови.

Міжнародний Секретаріат дякує всім Церквам — членам, регіональним комітетам і співробітникам за їх дедалі зростаючу активність, яка сприяє піднесенню міжнародного авторитету Християнської Мирної Конференції.

У засіданні Міжнародного Секретаріату ХМК у Празі від Руської Православної Церкви брали участь: О. С. Бувєвський, член Міжнародного секретаріату і протоієрей П. С. Соколовський, представник Руської Православної Церкви при Християнській Мирній Конференції в Празі.



*Засідання ХМК в Варшаві.*

### **БУДАПЕШТСЬКА СЕСІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ РАДИ МИРУ**

З 13 по 16 травня 1971 року в столиці Угорської Народної Республіки — Будапешті проходила Асамблея Всесвітньої Ради Миру (ВРМ). Вона привернула велику увагу прогресивних кіл світової громадськості, одержала широке міжнародне визнання. Асамблея являла собою представницький форум миролюбних сил, який зібрав прихильників миру з 124 країн. В ній брали участь представники понад двохсот національних і 30 міжнародних організацій. В складі радянської делегації, яку очолював член Президії ВРМ академік О. Є. Корнійчук, в роботі Асамблеї брав участь Місцєблюститель Московського Патріаршого престолу Митрополит Крутицький і Коломенський Пимен.

Асамблея прийняла ряд резолюцій, запропонованих комісіями: про солідарність з боротьбою Індокитаю, про становище на Близькому Сході, про колективну безпеку в Європі, про посилення боротьби проти расизму й колоніалізму, про роззброєння та інші актуальні питання міжнародного життя.

### **КОНСУЛЬТАЦІЯ ХМК З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ**

В період з 11 по 13 червня 1971 року у Варшаві відбувалася, скликана з ініціативи Християнської Мирної Конференції та на запрошення Екуменічної Ради Церков Польщі, зустріч представників Церков і християнської громадськості Європи. Учасники цього засідання: 50 духовних осіб і мирян з 13 держав Західної й Східної Європи та Західного Берліна, протестанти, православні й римо-католики розглядали проблеми європейської безпеки в світлі християнської відповідальності за міжнародний мир.

У Консультації ХМК з питань європейської безпеки брали участь такі представники Руської Православної Церкви: митрополит Ленінградський і Новгородський Никодим, голова Комітету продовження роботи ХМК, митрополит Київський і Галицький Філарет, Екзарх України, член Робочого Комітету ХМК, професор-протоіерей В. М. Боровий, О. С. Буєвський, міжнародний секретар ХМК.

Християнські діячі, зібрані у Варшаві, прийняли спеціальну резолюцію, в якій, між іншим, говориться:

«Ми, учасники скликаної у Варшаві з ініціативи ХМК Консультації в питаннях європейської безпеки, звертаємось до всіх християн і Церков Європи з закликом поставитися до проблем європейської безпеки ще серйозніше, ніж вони це робили до цього часу. Церквам у Європі рекомендуємо виробити відповідну стратегію, якої могли б дотримуватися всі християни в їх боротьбі за мир і справедливість, та в підтримуванні Організації Об'єднаних Націй. Церквам рекомендуємо також впливати на уряди своїх країн, як того вимагала прийнята на початку травня ц. р. в Нідборзі резолюція Асамблеї Конференції Європейських Церков, що знаходить підтримку і з боку Всесвітньої Ради Церков та Римо-Католицької Церкви, — щоб Церкви доклали всіх зусиль для сприяння якнайшвидшому скликанню Європейської Конференції в справі безпеки й співробітництва, з тим щоб Європа, яка в своїй історії була вогнищем постійного неспокою, криз і воєн, нарешті стала б оплотом миру й безпеки, джерелом, з якого виходитиме сприятливий вплив на мир у всьому світі».

## ГОРБАНІВСЬКА ІКОНА БОЖОЇ МАТЕРІ

Православний народ наш любить і шанує святі ікони, і це стало справдана глибокою рисою нашої церковної свідомості. Тепер ми не можемо собі уявити ні храму, ні навіть православно-християнського дому без цієї святині.

Іконошанування бере свій початок від апостольських часів. Стародавній церковний переказ свідчить, що першим іконописцем був святий євангеліст Лука. Він написав образ Божої Матері, і Вона благословила цей образ, кажучи: «Хай буде з ним благодать Моя і сила!». З того часу, як милостиво обіцяла Мати Божа, з іконами Її завжди перебуває ласка і сила Божа, подаючи допомогу й зцілення всім, хто з вірою та молитвою звертається до Препоблагословенної Заступниці роду християнського та святих угодників Божих, зображених на іконах. Загальновідомі й дорогі нашому віруючому серцю ікони Богоматері: Почаївська, Смоленська, Казанська, Жировицька, Іверська та багато інших, які побожно шанують православні люди по всій нашій країні. З огляду на це їх можна назвати загальноцерковними.

Поряд з такими іконами є ще святі образи, сказати б, місцевого значення. Хоч вони не так широко відомі, як перші, але їх не менш люблять і побожно шанують віруючі тих місць, де Господь Бог благословив прославитися цим іконам. До них можна віднести Горбанівський чудотворний образ Божої Матері, широко відомий і дуже шанований в Полтавській єпархії.

Згідно з місцевим цілком вірогідним переказом, цей святий образ знайдено і побожно шанування його почалося в першій половині XVIII століття. Безсумнівна достовірність згаданого переказу ґрунтується на відомостях, які подав священник с. Горбанівки Василій Павловський, одержавши їх від свого батька, священника о. Іоана та свого діда, священника о. Євтихія.

Трое цих ієреїв послідовно священствували при горбанівській Різдово-Богородичній церкві і прослужили в цьому селі загалом понад сто років, зберігаючи переказ про святий образ, який був у горбанівській церкві. Велику вагу має той факт, що до о. Євтихія, діда священника Василія Павловського, переказ дійшов від сільських старожилів, сучасників знайдення ікони, і що найголовніше — від сина козака Горбаня, який знайшов цей образ. Від його прізвища здобуло потім свою назву село, а відповідно до цього згодом Горбанівською була названа шанована тут ікона.

Одного разу Горбань на лісовій поляні косив траву і, зачепивши косою за щось тверде, зламав її. Нахилившись, він побачив у траві образ Божої Матері, зауваживши при цьому, що косою поранено лик Богоматері під правим оком. Цей слід і тепер помітно на іконі. Горбань був дуже вражений несподіваною дивною знахідкою. Від усього серця він помолився Небесній Заступниці роду християнського і з почуттям глибокого смирення та зворушеності взяв на руки святу ікону

й заніс до своєї хати. Вістка про це швидко рознеслась по околиці і багато побожних людей приходили поклонитися святині.

Щоб пояснити, як саме образ Богоматері міг опинитися на лісовій галявині в траві, слід згадати, що його було знайдено трохи згодом після Полтавської битви. Відомо, що шведські війська, розташувшись під Полтавою, поводитися дуже брутально з місцевим населенням, зневажали православні храми та святині. Часто траплялося, що, грабуючи церкви, шведи забирали з собою церковні речі й дорогі ікони, здирали з них коштовні ризи, а самі ікони кидали будь-де, бо вони для них не мали ніякої ціни. Для прикладу можна згадати тут Покровську церкву в селі Жуки (10 кілометрів від Полтави), де колись зберігалася ікона, на якій шведські солдати накреслили таблицю для гри в шахи.

Беручи до уваги всі ці обставини, можна припустити, що й знайдену козаком Горбанем ікону також обдер якийсь шведський солдат, а потім кинув у лісі як річ, йому непотрібну. Але блюзнірський вчинок потім спричинився до особливого прославлення священного образу Богоматері.

Трохи згодом після того, як була знайдена ікона, найменована потім Горбанівською, заходами побожних шанувальників Пресвятої Богородиці, на тому місці, де знайдено образ, була збудована дерев'яна церква на честь Різдва Пресвятої Богородиці і в ній поставлена ікона Богоматері.

У 1818 році заходами священника Євтихія Павловського, з дозволу та благословення єпископа Мефодія, на місці попередньої дерев'яної церкви був споруджений мурований храм. До нього була перенесена шанована місцевим православним населенням Горбанівська ікона Богоматері і поставлена в кіоті праворуч від іконостасу.

На іконі тепер є срібна, позолочена, оздоблена різнобарвними самовітами риза, споруджена в половині минулого століття. В 1950 р. вона була реставрована і знов позолочена за преосвященного Палладія, єпископа Полтавського і Кременчуцького.

Горбанівська ікона Божої Матері побожно шанується не тільки в Полтаві з її околицею, але й далеко за межами нашої єпархії. Два рази на рік — 13 липня і 12 жовтня — православні люди нашого міста молитовно справляють празник своєї побожно шанованої Горбанівської ікони Богоматері. Напередодні ввечері в кафедральному соборі архієрейським чином, з участю місцевого духовенства і при великому напливі молящих, урочисто відправляється всеношна із співом акафіста.

З волі Божого Промислу й ласки Небесної Заступниці нашої чудотворний образ Її тепер перебуває в кафедральному соборі м. Полтави. Перед ним православні жителі нашого міста безустанно складають свої щирі молитви й подяки, вдаючись до Цариці Небесної в ясні й похмурі дні свого життя. І Вона, як любляча Мати, всім подає Свою невидиму, але завжди відчутну благодатну допомогу, і всіх покриває святим Своїм омофором.

ФЕОДОСІЙ,

єпископ Полтавський і Кременчуцький.

## УКРАЇНЬСЬКА МАДОННА

Картину — образ «Українська Мадонна» написав придворний художник графині Наталії Разумовської, уродженець м. Ромен (Сумської обл.) Григорій Андрійович Стеценко.

З 1742 по 1748 рр. Г. Стеценко розписував іконостаси, стіни, куполи палацової церкви Н. Разумовської в її садибі «Покорщина», в церкві

м. Почапа — маєтку Разумовських, в Києво-Печерській Лаврі та у відомому Козелецькому соборі, збудованому за проектом архітектора Андрія Квасова. Створені пензлем Г. Стеценка численні картини та ікони на старозавітні й новозавітні теми в розписах цих церков повні природності, вражають тонким проникненням художника в духовний світ зображуваної ним особи чи події, розкриттям свіжості сприйняття природи.

Перебуваючи в світі євангельських образів, Г. Стеценко ставить своєю метою написати ікону Божої Матері. Він виношує в душі свій образ Найсвятішої з жінок світу всіх віків, Богородиці — Пречистої Диви Марії, милується з незрівнянної краси образу Владимирської Божої Матері, вивчає ікони Богоматері руського живопису новгородської та московської шкіл, придивляється до мадонн Рафаеля і Л. да-Вінчі, які дістали світове визнання, і приймає рішення

написати образ Божої Матері в українському стилі. Перебуваючи ще при дворі Н. Разумовської, Г. Стеценко зробив перші малюнки, контури фігур Пречистої Диви Марії з Богонемовлям Христом. Після смерті Разумовської Г. Стеценко повернувся в Ромни і оселився в рідній садибі. Тут у тиші своєї майстерні художник цілком поринув у роботу над іконою Божої Матері і в 60-х роках XVIII століття закінчує її. Першим володарем ікони Божої Матері пензля Г. Стеценка був відомий український магнат Яків Маркович. Він умістив образ Богоматері на стіні в роменському Троїцькому соборі в правому приділі над місцем вічного спочинку своєї дочки. Образ відразу привернув увагу відвідувачів, зворушуючи серця богомольців, викликаючи інтерес любителів живопису. Скоро він знаходить загальне визнання й широку популярність під назвою «Українська Божа Мати».

Настало XIX століття, вік реакції, самодержавного шовінізму. Українську національну культуру переслідують царські сатрапи. Тоді був знятий образ «Української Божої Матері», написаний Г. Стеценком.

Але люди пам'ятали про цю ікону і з уст в уста, від покоління до покоління передавалися розповіді про чудовий образ. Лише в наш радянський час співробітники Роменського музею знайшли образ у склепах однієї з напівзруйнованих комор. Після стоп'ятдесятирічного «ув'язнення» образ «Української Божої Матері» знов побачив світ Божий. Щоб не було сумнівів у справжності його, образ в ультрафіолетовому світлі був оглянутий комісією вчених. Вони побачили внизу



*«Українська Мадонна», худ. Г. А. Стеценко.*

в правому кутку літери Г. А. Це — підпис, монограма Г. Стеценка, якою він позначав свої твори. Цей образ містечтвознавці кваліфікували назвою «Українська Мадонна».

Протоієрей л. полушкін.

## БОГОСЛУЖІННЯ

Канон Євхаристії — серце, зміст і основа всього богослужіння. Це найстародавніша, апостольська частина його. Конче потрібно, щоб на цей час у храмі наставала цілковита тиша. Всяке ходіння, навіть вимушене, повинно припинитися. Все має зосередитись на молитві і внутрішньо перейнятися словами Тайної Вечері. Нам треба усвідомлювати, що ми — учасники і виконавці Тайнства, що ми єднаємося з відправлюваною жертвою.

Благословення Ісуса Христа осіняє нас. **«Благодать Господа нашего Иисуса Христа — виголошує священник — и любовь Бога и Отца, и причастие Святаго Духа буди со всеми вами».** **«И со духом твоим»** — відповідають молящі. **«Горе имеє сердца»** (До неба піднесімо свої серця!) — **«Имамы ко Господу»** — **«Благодарим Господа!»**. Оце — «подяка», Євхаристія... Хор співає: **«Достойно и праведно есть поклонятися Отцу и Сыну и Святому Духу, Троице Единосущней и Нераздельней».**

Священик у цей час читає молитву, в якій ми прославляємо Творця Вседержителя, Незбагненого, Триєдиного, прихованого в тайні. Увесь всесвіт, видимий і невидимий космос: міріади вогнених світил, небо і земля, льодяні гори, безодні, квіти, все, що дише, людський рід і сонми сил безплотних зливаються у спільній Осанні: Достойно і праведно Тебе оспівувати, Тебе благословити, Тебе прославляти, Тобі дякувати, Тобі поклонятися на всякому місці володіння Твого; бо Ти Бог несказаний, вищий над усякий розум, невидимий, незбагнений, вічний. Ти — Сущий, завжди Той Самий, Ти і Єдинородний Син Твій, і Дух Твій Святий, Ти з небуття нас до існування привів, і, коли ми впали, знову підняв нас. Ти безперестанно все діяв, доки нас на небо привів і дарував нам майбутнє Твоє Царство. За це все дякуємо Тобі, і Єдинородному Твоєму Синові, і Духові Твоєму Святому, за всі Твої до нас милості: відомі й невідомі, явні і неявні. Дякуємо Тобі і за цю службу, яку з рук наших Ти зволив прийняти, хоч і стоять перед Тобою тисячі архангелів і незчисленні ангели, шестокрилі і багатооки херувими й серафими, які високо наче птиці літають і пісню перемоги співають, виголошують, кличуть і промовляють...

**Победную песнь поюще, вопиюще, взывающе и глаголюще...**

Ці останні слова священник говорить голосно, тоді як основну частину молитви читає тихо, після чого чуємо голосне: Свят, свят, свят Господь Саваоф, ісполнь Небо і земля слави Твоєї! Осанна в вишніх, благословен грядий во імя Господне! Осанна в вишніх!

Ці хори небесних сил, в радості повного життя, оспівують славу і красу Безмірного і Недовідомого, Несповідимого. Ми, присутні в храмі, приєднуємося до всесвітнього торжества, чуємо голоси невидимих істот, немовби відчуваємо биття серця всього творіння, яке мчить нескінченним потоком до підніжжя Того, Хто не має ні імені, ні звання.

А священник продовжує молитву... З цими блаженними силами, Владико Чоловіколюбче, і ми виголошуємо і промовляємо: Святий і Пресвятий Ти і Єдинородний Твій Син і Дух Твій Святий. Святий і Пресвятий Ти і велична слава Твоя. Ти світ Твій так полюбив, що і Сина Свого Єдинородного дав, щоб усякий, хто вірує в Нього, не загинув, а мав життя вічне. Він прийшов і, коли виконав все для нашого спасіння, тієї ночі, коли Його зраджено, або вірніше, коли Він Сам Себе віддав за життя світу, Він узяв хліб у святі Свої і пречисті і непорочні руки і, подякувавши Богові, і благословивши, освятивши, переломивши,



*У св-Успенській Почаївській Лаврі.*

дав Святим Своїм ученикам і апостолам, і сказав: «Примите, ядите, сие есть тело Мое, еже за вы ломимое во оставление грехов» — «Аминь». Так само і Чашу після Вечері, кажучи: «Пийте от нея вси, сия есть кровь Моя Новаго Завета, яже за вы и за многия изливаемая во оставление грехов» — «Аминь». Отже, споминаючи цю спасенну заповідь і все, що задля нас сталося: хрест, гроб, воскресення на третій день, на небо шестя, праворуч сидіння, друге і славне пришествя Твоє...

Твоя от Твоих Тебе приносяще о всех и за вся! Твое від Твого, Тобі приносимо за всіх і за все! Найвеличніша хвилина всієї Літургії — перетворення переісточення хліба і вина в Тіло і Кров Христову.

Долаючи простір і час, Тайна Вечеря знову перед нами. Ми містичним зором переносимося в горницю, де під покривом ночі відбулось перше освячення Жертви. Для Божественної любові нема перешкод. Хоч наша земля — маленька піщинка в безоднях світобудови, але вона віднині сяючий маяк, і зробила її такою — Любов...

Священик підносить потир і дискос. Твоя от Твоїх... Потім, здійнявши руки, молиться про дарування Духа Божого на Святі Дари. Ось він осіняє дискос: «И сотвори убо хлеб сей — честное Тело Христа Твоего. Аминь. А еже в чаше сей — честную Кровь Христа Твоего. Аминь. Преложив Духом Твоим Святим. Аминь, аминь, аминь!».

Таїнство здійснилося. Вже не тільки хліб і вино на престолі. Вони освячені Христом, вони належать Тайній Вечері. Вони — Його Плоть і Кров. Олтар храму немов стає Голгофою, Бог переображає людину, природу, світ. Він обіймає їх Своєю силою і підносить вгору, до неба.

Священик схиляється перед престолом, перед Чашею, перед реальною Богоприсутністю. Тут знову повторюється жертва Сина Божого. Він з нами по всі дні, до кінця віку! Він — Хліб життя, живитель душі. Священна трапеза зіллє нас в одну любов у Царстві Христа.

Під час освячення Св. Дарів хор співає евхаристичну пісню вдячності: **Тебе поем, Тебе благословим, Тебе благодарим, Господи, и молимтися, Боже наш!**

Після освячення Дарів священик молиться про те, щоб прийняття Божественної трапези стало для нас запорукою спасіння, спомінає про те, що таїнство правилось у молитві за всю Церкву, за всіх праведників і святих, особливо ж за Діву Марію. Останні слова промовляє голосно: **«Изрядно (тобто, особливо) о Пресвятей, Пречистой, Преблагословеней, славней Владычице нашей Богородице и Приснодеве Марии».**

І хор співає похвалу Богоматері. Священик молиться за церковну ієрархію... **«И всех и вся»** — відповідає хор.

Тепер Вечеря об'єднує всіх нас.

**«И даждь нам единими усты и едином сердцем славить и воспевать пречестное и великоное имя Твое Отца и Сына и Святого Духа ныне и присно и во веки веков. Аминь».**

Далі йде ектенія з молитвою про освячену Жертву, Якої причаститися готуються вірні. На закінчення весь народ співає ту молитву, яку дав людям Ісус Христос:

**«Отче наш, иже еси на небесех! Да святится имя Твое да придет Царствие Твое, да будет воля Твоя, яко на небеси и на земли. Хлеб наш насущный даждь нам днесь, и остави нам долги наша, якоже и мы оставляем должником нашим; и не введи нас во искушение, но избави нас от лукаваго».** (Отче наш, що еси на небесах! Нехай святиться ім'я Твоє, нехай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам сьогодні, і прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим: і не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого).

Закривається завіса. Священик приступає до св. Причастя, розділивши перед цим освячений Агнець. Потім відкриваються царські врата і пригтовлені до Причастя підходять до Святої Чаші. Перед Причастям священик читає молитву від імені причасників. Підходячі до Святої Чаші, причасники тримають схрешені на грудях руки і кажуть своє ім'я. Після прийняття Св. Дарів причасникам дають частинку просфори і трохи води з вином. Це — на спомин братської трапези.

Після причащення священик благословляє народ, потім востаннє підносить Чашу і всі схиляються перед Нею. Читається ектенія вдячності. Чаша переноситься на жертвник, священик складає антимінс.

**«С миром изыдем!».** Цими словами завершувалась Літургія.

Пізніше стала додаватись ще молитва вдячності, яку священик читає перед амвоном, немов прощаючись. Трохи згодом після неї почали робити одпуст — загальне благословення, в якому священик благає, щоб Господь молитвами Богородиці і всіх святих спас і помилував присутніх. Після одпусту священик дає людям цілувати хрест, який під час Літургії лежав на престолі.

Нарешті віруючі люди розходяться по домівках, повертаються у світ... і там вони зустрічають символи Євхаристії: золотистий хліб і червоне вино; важкі виноградні грона під тьмяним осіннім небом, грайливе море пшениці. Таємниця буття, таємниця життя. І в усьому цьому — Бог. І з Богом — всюди мир і радість.

Євхаристія воістину велике таїнство, яке зміцнює наш дух, коли ми беремо в ньому участь. Воно допомагає нам внутрішньо переображатися і веде нас до живого єднання з Тим, Хто є Вічний Хліб для всіх тих, що жадають правди як їжі та пиття.

В. К—н.



## ЧОМУ МИ НА СВЯТО ПРЕОБРАЖЕННЯ ГОСПОДНЬОГО ПРИНОСИМО ДО ЦЕРКВИ ПЛОДИ І ОВОЧІ?

Святий апостол Павло, звертаючись до християн у Коринфі, пише: «Чи їсте, чи п'єте, або що інше робите, все робіть на славу Богу» (1 Кор. 10, 31). Їсти й пити на славу Богу означає їсти й пити, дякуючи Богові за те, що Він у добрий час відкриває Свою всещедру руку й годує людей і все живе (Пс. 103, 27—28).

Людина — вінець творіння, тому вона — головний предмет промислу й піклування Божого. Багато праці докладає людина, щоб здобути для себе хліб насущний. Але труд її винається добрим успіхом тоді, коли на ньому спочиває вседіюче благословення десниці Божої. Як навчає апостол Павло, люди саджають і поливають, але вирощує Бог (1 Кор. 3, 7). Він посилає на землю дощі й тепло сонячне, через них даючи життя всякій рослині, вирощує траву для худоби і зелень на пожиток людині (Пс. 103, 14). Отже, коли їжа й пиття — дар ласки Божої, то людина повинна приймати ці дари не інакше, як з почуттям вдячності Богові — Подателю всякого добра. І, дякуючи Тому, Хто дає нам їжу й пиття, ми повинні зарозум просити в Нього благословення на ці дари, щоб вони були нам на користь душевну й тілесну.

Заслужовують похвали ті християни, які сідають їсти з молитвою й думкою про те, який милостивий і щедрий Господь, «милуйай і питайай нас от Своїх богатих даров». Однак такої домашньої молитви замало. Кожний щирий член Церкви відчуває потребу, щоб на його трапезі завжди спочивало благословення Святої Церкви. Задовольняючи цю потребу, Церква встановила щоб її члени приносили для такого благословення початки від плодів та овочів, які вживаються на харчування. Через них церковне благословення подається всім тим видам їжі й пиття, початки яких приносяться до церкви і над ними священнослужитель читає особливу на цей випадок молитву. І хто з правдивих православних християн не дорожить цим благословенням? Кожний плід або овоч, сам по собі смачний і приемний, стає для віруючої людини ще смачнішим і приемнішим, коли він подається рукою Матері Церкви після освячення Божою благодаттю і благословення.

У Старому Завіті була заповідь приносити початки плодів — перший сніг жнива — на свято Пасхи і дві перші хлібини — в день П'ятидесятниці. Над ними священник відправляв обряд приношення (Лев. 23. 10. 11. 17). У другій книзі Мойсеевій заповідається: «Початки плодів землі твоєї принеси до дому Господа Бога твого» (Вих. 23, 19). Цей обряд знаменував собою не тільки освячення плодів, через нього виражалася також подяка Богові, бо від Нього сходить «всьяке подавання добре і всякий дар довершений» (Як. 1, 17). Звичай присвячувати Богові початки плодів, стверджений Божою заповіддю на вічні часи, цілком природно повинен був перейти разом з іншими звичаями Старого Завіту до священнодіянь новозавітного богослужіння. І він перейшов. З правил апостольських і соборних, а також і святоотецьких творів видно, що цей звичай справдана дотримувався в християнській Церкві.

Так, наприклад, третім апостольським правилом дозволяється приносити до церкви овочі, нові колоски та виноградні грона. Те саме підтверджується правилами помісних соборів: Трульського (25), Гангрського (7 і 8) та Карфагенського (46). У 53-му листі до Аерія й Аліпія про цей звичай згадує і святий Григорій Богослов. «Справедливо й свято, — пише він, — щоб справжні чадолюбці приносили в дар Богові, бо від Нього і ми самі, і все наше, — початки збіжжя й винограду, щоб частина, щиро принесена в дар, подавала безпеку й решті». Тут буде до речі пригадати 28 правило шостого Вселенського собору. В ньому говориться: «Приношення винограду священники нехай приймають як початки і, благословляючи його особливо, нехай подають тим, що приносять на подяку Подателю плодів, якими за Божим призначенням тіла наші зростають і годуються». Церковним уставом заповідається православним християнам приносити до церкви виноградні грона для благословення на празник Преображення Господнього, коли виноград на півдні вже дозріває. В нашій країні, особливо в північних районах, приносять до церкви на цей празник звичайно яблука й грушки, які вже на той час допівають. У Требнику в 10-й главі говориться і про овочі, які треба приносити «в свій час до храму на благословення».

Побожні православні християни свято дотримуються звичаю не їсти яблук і грушок «до Спаса», тобто до празника Преображення Господнього. В Типіконі знаходимо таку заувагу: «Якщо хто з братії з'їсть винограду до цього, матиме покарання за непослух, і хай не їсть винограду цілий серпень за те, що заповіданий устав знехтував, щоб від цього і інші звикли коритися уставу святих отців».

Як над виноградом і яблуками, так і над усіма іншими плодами є дві молитви, які читає священнослужитель над цими дарами землі. В цих молитвах Свята Церква від імені своїх дітей просить Бога освятити початки овочів і плодів, щоб вони для споживаючих були «в веселіє» та «во очищення гріхов». Після молитов приношення при співі святого тропаря плоди окроплюються свяченою водою.

Така коротка історія і зміст освячення початків плодів і овочів, яке в нашій Святій Православній Церкві відправляється на празник Преображення Господнього.

ФЕОДОСІЙ,

єпископ Полтавський і Кременчуцький.

## ЗМІСТ

Сповідальна грамота Патріарха Московського і всієї Русі Пимена . . . . .	1
Патріарші нагороди . . . . .	3
Призначення Священного Синоду . . . . .	3
Помісний Собор Руської Православної Церкви . . . . .	4

### ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ

IV Асамблея Конференції Європейських Церков . . . . .	6
<i>Архієпископ Йосиф</i> . Четверть віку в рідному домі . . . . .	6
<i>П. Ф. Єрмолін</i> . Церковно-археологічний кабінет при Одеській духовній семінарії . . . . .	9
3 життя епархій . . . . .	10
<i>О. М. Кравченко</i> . Закінчення учбового року в Одеській духовній семінарії . . . . .	14
Хроніка . . . . .	16
Вічна пам'ять померлим . . . . .	16

### ПРОПОВІДІ

<i>Протод. І. Ільченко</i> . Проповідь на неділю 10-ту по П'ятидесятниці . . . . .	17
<i>Архієпископ Леонід</i> . Проповідь на неділю 11-ту по П'ятидесятниці . . . . .	19
<i>Свящ. Г. Удовенко</i> . Проповідь на неділю 12-ту по П'ятидесятниці . . . . .	20

### НА ЗАХИСТ МИРУ

Комюніке засідання Міжнародного Секретаріату ХМК . . . . .	23
Будапештська сесія Всесвітньої Ради Миру . . . . .	24
Консультація ХМК з питань європейської безпеки . . . . .	24

### СТАТТІ

<i>Єпископ Феодосій</i> . Горбанівська ікона Божої Матері . . . . .	25
<i>Прот. Л. Полушкін</i> . Українська Мадонна . . . . .	26
<i>В. К—н</i> . Богослужіння . . . . .	28
<i>Єпископ Феодосій</i> . Чому ми на свято Преображення Господнього приносимо до церкви плоди і овочі? . . . . .	13

На обкладинці: на 2-й сторінці — *Святіший Патріарх Московський і всієї Русі ПИМЕН в день інтронізації. Богогваренський Патріарший собор.*

На 3-й сторінці — *Хресний хід довкола собору св. Юра. 15 травня 1971 р.*

---

**Відповідальний редактор Володимир, єпископ Чернігівський і Ніжинський.**

**Секретар редакції священик І. Чернієнко**

Адреса редакції: Київ-4, Пушкінська, № 36, редакція журналу «Православний вісник».

---

Киево-Святошинська міська друкарня, Львівська, 72. Зам. № 2570.

